МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областной Грозненски городской комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

АРАДУВЛ 1923-ча шера денз

№ 45 (2566) | КIиранди, 4 июнь, 1961 шу. | Мах 2 кеп.

ХIАНЗЗЕХЬА КИЙЧО Е дешара кердача шера

Хургйолча ССКП XXII съезда сийна шерра социалистически яхь а йоаржаяь, хIанз дерригa советски халкъ чуйнна къахьегаш долча хана, вай школай хьехархой а ба цу яхье хьинаре дакъа лоацаш. Советски хьехархоша шоай болх кхы а дикагIа тоабара керда торонаш гучайоах, керда декхараш тIаийду.

ХIанз республикерча школашка чакхдоалаш латт дешара шу. Укх шера баьча балха итогаш ярал совгIа, халкъа образоване болхлоша хIанззехьа белгалдоах тIадоагIача дешара шера дика кийчо яра де деза гIулакхаш. Царех керттерадарех цаI да дика ремонт а яь дерригача хIаманца ханнахьа школаш кийчъяр. Цу хьакъехьа чIоагIа лоархIаме да Белгородски областа халкъа образоване болхлоша, общественносто дIадоладаь гIулакх: цар социалистически декхараш тIаийцад 1961—1962-гIа дешара шу тIакхачалехьа ерригa школаш ханал хьалха дика кийчъяь дIаоттае, аьнна. Из сийлен гIулакх дика мога а даь ССКП ЦК РСФСР-е гIолла йолча бюрос массайолча школаша хьаллоацалда, аьнна, дIакхайкадаьд.

Белгородцай болам хьал а лаьца дуккха балхаш даь моттигаш я вай республике. Гудермесски районерча школашка хIанзале а доаго дахчеи кIореи хьатIаозаш, дешара классаши кабинеташи шеръеш, мастерскешкеи къахьегама занятеш ергйолча помещенешкеи ремонт еш латт. Иштта кийчъеш я лакхерча классашкарча мастерскешта эша оборудовани а. Района тикашка керда учебникаш да хIанззехьа а дохкаш. ТIадоагIача дешара шера дешаш дукхагIа бераш хургдолга дика кхета а деш районе лаьрхIад цхьайолча моттигашка керда школьни зданеш хьалъе. Школаш кийчъяра балха юкъе хьинаре дакъа лоац дешархоша а. Гудермесерча № 13 йолча школа-интерната дешархоша, къахьегама урокаш телаш волча хьехархочо В. А. Арутюнова кулгал а деш, шоай низаца дешара мукъабаьннача хана школа коа гараж, складаш яьй, хIаьта гудермесерча коммунальни боахама отдела шефай новкъосталца 650 квадратни метр асфальт йиллай. Кхы а дуккха балхаш да Гудермесски районерча хьехархоша де лерхIаш.

Геттара чIоагIа лоархIаме да вай республикерча цхьайолча колхозашеи совхозашеи шоай чотах школаш хьалъеш хилар. Из гIулакх мамогта шерагIа доаржаде дезаш да. Цу тайпара хьалъеш латт Сунженски районе 320 моттиг хургйолаш юххьанцара ш[illegible] школа, учебни мастерскеш, спортивни зал, Курчалой районе — 22 класс, Наьсарен районе — 33 класс, учебни мастерскеш, иштта кхы а.

Цхьабакъда, из лоархIаме гIулакх дика кхетадац республика цхьайолча районашка. Дукха моттигаш я шерра уж балхаш дIадоладанза. ХIанз республике йоагоча хIаманца сихха школаш Iалашъе, аьнна месячник яьй. Иштта дале а геттара ледара лел из болх Грозненски, Ачхой-Мартановски, иштта кхыйолча районашка. Из гIулакх кхы дIахо ла мегаргдолаш дац, хIана аьлча кастта ялаташ чуэца доладеннача хана халагIа хургда уж балхаш де. Еррига гIишлоний организацеш декхарийла я шоаш тоае лаьрхIача школашта сихагIа ремонт чакхъяккха а, хIаьта хьалъе лаьрхIараш ханнахьа йистеяха а. Партийнии советскии организацеш цахаддаш кулгалдеш хила еза цу балха.

Коммунистически оамал, гIулакхаш, мораль йолаш керда саг хьалкхевара геттара чIоагIа лоархIаме да дешархой бригадай болх кхетамца вIаштIехьбаккхар. Из доккха а бехктокхаме а декхар кхоачашдеш вай республике дикка болх баьб. Нагахьа санна 1960 шера республике 112 дешархой бригада мара хиннаеце хIанз 224 я. Производственни опытни болх а беш бригадаш лелаяра доккхий толамаш даьхад Шаьла района колхозненски юкъерча школа, Каргалински района юкъерча школа, иштта кхыча а школай дешархой бригадаша. Бакъда, цу балха юкъе а цхьайолча районашка кхоачамбоацараш да. Цудухьа хIанззехьа, дикагIа йолча бригадай опытах пайда а эцаш, кхетамца вIаштIехьбаккха беза из болх. ШерагIа йоаржае еза Ставропольски края дешархой бригадай балха опыт. Партийни организацеша бицбалийта йиш яц кагирхой къахьегам, уж Iомабеш а царна кхетам луш а дола гIулакх хила деза, аьнна Н. С. Хрущева баь хьехам.

Юрташкара школа декхарийла я ССКП ЦК январски Пленума решенеш кхоачашъеча дакъа лаца, республика юрта боахама къона кадраш кийчъяра гIулакх тоадар эггара хьалха а доаккхаш. ХIанз дешархоша кхашка балхаш деча хана партийни, советски, комсомольски организацей декхар да дешархой бригадай йоакхо яр, цар болх дикагIа вIаштIехьбаккхар.

ХIанззехьа чIоагIа йоакхо е езаш гIулакх да ерригача школашка ханнахьа учебникаш дIакхоачаргдолаш болх вIаштIехьбаккхар а.

«Берий йоакхо яри, царна кхетам балари дерригача халкъа гIулакх да», аьннад Н. С. Хрущева. Цудухьа тIадоагIача кердача дешара шера бокъонца кийчо яра болх хIанззехьа кхетамца вIаштIехьбаккха декхарийла я партийни, советски, комсомольски организацеш, общественность, халкъа образоване беррига болхлой.

СССР-а Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущев Вене кхачар

ВЕНА 2 июнь. (ТАСС). США президентаца Дж. Кеннедеца вIашагIкхета тахан лаьрххIача поездаца Вене кхаьчав СССР-а Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущев.

СССР-еи Австреи паччахьалкхен байракхаш егIа кийчъяьча Вена Къулбехьен-Малхбоален вокзала перроне Советски правительствана керте латтачоаи цунца бараштеи накъа баьхкбар Австрийски Республика президент Адольф Шерф, федеральни канцлер Альфонс Горбах, вице-канцлер Бруно Питтерман, австрийски федеральни правительства членаш, дипломатически корпуса членаш, Венерча советски посольстваи кхыча советски организацейи болхлой, австрийски общественноста викалаш.

Австре президента А. Шерфа моаршал хоатташ къамаьл ду СССР-а Министрий Совета Председателга Н. С. Хрущевга.

Жож луш къамаьл дир Советски правительствана керте латтачо.

Цул тIехьагIа вокзалера араволача кертерча моттига тIаболх уж, цига Советски правительства керте латтачун сийна оттадаь хIа да. СССР-еи Австрийски Республикаи гимнаш локх.

Н. С. Хрущеви Адольф Шерфи машина чу ховш.

Машинай картеж Австре президента резиденцена тIайода.

Берригача новкъа Советски правительствана керте латтачунга моаршал хетташ эзараш нах ба.

Индонезе Республика президент а премьер-министр а вола д-р Сукарно Советски Союзе воагIаргхиларах

1960 шера февраль бетта ше Индонезе волча хана СССР Министрий Совета Председатела Н. С. Хрущева, Советски Социалистически Республикай Союзаи Индонезе Республиканеи юкъера доттагIлен тIулакхаши бартцхьоагIои дIахо чIоагIдар ловш, СССР Лакхехьарча Совета Президиумеи Советски правительстваи цIерах Советски Союзе хьийхар Индонезе Республика президенти премьер-министри вола д-р Сукарно. Из гIулакх баркал а оалаш дIатIаийцар.

Индонезе Республика президент а премьер-министр а вола д-р Сукарно паччахьалкхен визитаца Советски Союзе воагIаргва укх шера 5-ча июне.

ДУНЕН ТIА ЭГГАРА БОККХАГIА БОЛА МАШИННИКЪ

70 шу дизад вай мехка а дунен тIа а эггара боккхагIа бола Сийлахь-боккха сибирски машинникъ билла. Из чакхбоалл дерригача Советски Союза азиатски даькъа тIа гIолла — Урала лоамашта юкера баьнна Тихий океанага кхаччалца. ВорхIи ахи азар километр гаргга бIаьха ба из. Мехкдаьтта, кIор, руда, кокс, станокаш, машинаш, целинера ялат, фу — хIара шера тайп-тайпарча хIамай миллионаш тоннаш мухь дIа-юха кхухь цу новкъа гIолла.

Советски Iаьдал латтача шерашка беррига а эргабоаккхаш технически реконструкци яьй Сийлахь-боккхача сибирски машиннаькъа: хьалъяьй автоматикаи телемеханикаи хIанзарча средствашца кийчъяь машиннаькъа узлаши сортировочни станцеши, къаьнарча тIаьшта реконструкци яьй, керда тIаьш хьалдаьд, кхыдола искусственни гIирсаш даьд. Цу берригача наькъа уллув цхьаькха машинникъ биллаб. Байкале кхаччалца электрификаци яьй машиннаькъа.

Мехка центр Сибирацеи Дальни Востокацеи ювзаш болча Советски Союза машиннаькъех эггара боккхагIа бола никъ ба Сийлахь-боккха сибирски никъ.

Цхьабакъда, цу боккхача болата наькъага хIанз бизза кхоачамбулургбац сихха детIаухаш латтача Урала, Сибира, Казахстана халкъа боахама гIулакхашта. Цудухьа цунна къулбехьен оагIорахьа кхы а шиъ никъ буллаш латт малхбоаленгахьа дIа. Царех цаI — Къулбехьен-Сибирски никъ — чакхбоал Абакане, Барнауле, Павлодаре, Целиноградe гIолла. ШоллагIбар — Средне-Сибирски машинникъ — Алтайски Целинни краяшка, Новосибирски областе гIолла чакх а баьле бода. Цу наькъаша бувзам кхы а дикагIа хулийтаргба мехка европейски азиатски доакъошта юкъе.

Йоккхий аренаш я Советски даьхен. СибарегIа хIанз а ялаташ дIадувш латт, хIаьта Копет-Дага лоамашта юхе (Туркменски ССР) мукх чуэца болабеннаб.

СУРТА ТIА: Ашхабадски района «Москва» яхача колхозе ялат чуэцаш латт. Хьалхашкахьа (аьрдехьара аьттехьа) колхоза агроном Коков Тойли бригадир Кельханов Реджени.

К. Томашевске сурт.
ТАСС фотохроника.

Доаггlача бесса гIулакх дац тIаяьннача культурашта

ССКП ЦК январски Пленума решенеш кхоачашъяра семилетка кхоалагIча шера доккхий социалистически декхараш тIаийцад Шалински районерча «Джалка» совхоза къахьегамхоша. Цар лаьрхIад укх шера хIара гектара тIара 55 центнер фуалъяьха хьажкIаши, 200 центнер шекар доаккха свеклаи кхее. Уж кхоачашдара дукха балхаш даьд цар.

ХIанз хьажкIаши свеклаи дика тIаяьннай. Юрта боахама къахьегамхой декхарийла ба цхьаккха ди а сахьат а ца доадеш тIаяьннача культурашта доаггIача бесса гIулакх де. Из гIулакх дика кхетадеш ва совхоза цхьоалагIча отделене свекловодий звеньевой Лорсаев Мовлади. Цун звенос тIаийца декхараш да укх шера хIара гектара тIара 500 центнер свекла кхее, аьнна. Цудухьа цхьаккха минут ца йоаеш шоай участке ханнахьа оасар де болабелар уж. Царна хов хIанзара шортта дотгIаш дийлха ха, культурашта чIоагIа йоакхо е езаш ка йолга. Бакъдар аьлча, цу тайпара кхетам болаш бац цигара беррига болхлой. Цу отделене 340 гектара тIа дIайийнай свекла, хIаьта цхьаццадолча деношка оасар де 30-нел совгIа саг араволац. Болхлой кIезига хIанаб кхашка, аьнна шоашка хьаттача отделене кулгалхой делхача доагIашта бехк тIабехкаш ба.

Бакъда, сихъенна цхьайолча моттигашкара свекла къайла яьккха лакхлуш йоагIа баьцаши йоархIаши. Уж хиларал совгIа свеклашта доккха зе деш латт царех летача нIанаша. Цар дукхагIа йолча свеклай лордаш юаши овлаш толхадеши латт. ХIанзале ерригача свеклашта селитраи суперфосфати яха минеральни удобренеш теха хила езаш яр, цул совгIа лордаш юаргйоацаш дустаца опылени яь хила езаш яр, бакъда тахханалца цхьоалагIча отделене цу гIулакха даь хIама дац. Отделенера болхлой дог лазаш ба цу гIулакха. Цхьабакъда, цу балха дукха терко еш вац совхоза керттера агроном нов. Новаков. Юрта боахаме керда болхломичав нов. Новаков. Цунна дика ма хой цу тайпара болх ший ханнахьа ца бича хургдар.

Кхы дикагIа лелац из гIулакх совхоза шоллагIча отделене а. Цига дIайийнай 200 гектара тIа шекар доаккха свекла. Ший болх дика бу 70 шу даьннача свекловода Умаров Хьаже. Цена, дика свеклашта агротехнико яххача тайпара юкъ юташ, овлашта юххера денз лаьтта хьоадеш, тIаккха уж гучадаргдоацаш царна гувнаш ду цо. Умаров Хьажи иштта дика гIулакх деш вале а баьб алийта болх беш ба цига цхьабола свекла лелаеш бола болхлой. Свеклашта бокъонца гIулакх дац цу наха. Цу тайпара беча балхага дукха хьожаш бац отделене кулгалхой. Цхьаккха да воацаш санна кулг дIа ца тохаш йоархIех йизза латташ свеклай участкаш йолаш моттигаш нийслу отделене. Цул совгIа, цу отделенерча свеклашта оасар деш боахкача дукхагIа болча болхлошта шоашта оттаяь дийнахьара норма мел я а, хIаьта из кхоачашйича фу лу а хац. ЦхьоалагIча отделене санна нIанаша юаш латт шоллагIча отделенера свекла а. Кхы дикагIча хьал тIа яц совхоза отделенешкара хьажкIаш а. Дика тIаяьннай уж, бакъда, кхы дIахо а уж культиваци ца еш юте оасар кот а даьнна хьажкIаш йовра кхерам болаш я. Къаьстта воча хьал тIа я совхоза йиъалагIча отделенера хьажкIаш. Из гIулакх кхы дIахо ла мегаргдолаш дац. Укх деношка махулла сихагIа тIаяьннача культурашта доаггIача бесса гIулакх дергдолаш болх вIаштIехьбаккха беза совхоза кулгалхоша.

Цу гIулакхага сихагIа хьажа декхарийла я парте Шаьла райком а.

«Сердало» газета рейдови бригада: БЕЛИГОВ IАРБИ — Шалински РК ВЛКСМ инструктор. ИДРИСОВА МАККА — звеньевая, ДОМБАЕВ МУСА — тракторист. З. ГЕЛИСХАНОВ — «Сердало» газета собкор.

ССКП Грозненски городской комитета пленум

Укх деношка ССКП Грозненски городской комитета VIII пленум хилар.

ССКП Грозненски городской аргIанна йола XIV партконференци гулъяра хьакъехьа парте горкома секретара нов. А. П. Костюченко яьча докладага ла а дийгIа пленумо соцам бир из укх шера 9-ча сентябре гулйойла аьнна. Конференце дувца чIоагIдир ер дешаш:

1. ССКП программа проект ювцар — докладчик ССКП Грозненски горкома секретарь нов. Симарзин.
2. ССКП Устава проект ювцар — докладчик ССКП горкома секретарь нов. Костюченко.
3. ССКП городской комитета отчет — докладчик ССКП городской комитета хьалхара секретарь нов. Беляев.
4. ССКП городской комитета ревизионни комиссе отчет — докладчик ревизионни комиссе председатель нов. Домогальский.
5. ССКП Грозненски городской комитет харжар.
6. Ревизионни комисси харжар.

Иштта ладийгIар пленумо «ССКП XXII-ча съезда сийленца накъа дахара Сталински района партийни организаце беча организаторскии политическии балхах» лаьца ССКП Сталински районни комитета секретара нов. Ляпинас яьча докладага а. Из доклад ювцаш 13 саго къамаьлаш дир. Цу хьакъехьа бе боагIа соцам а бир.

Уникальни телевизионни башни

МОСКВА, 31 май. (ТАСС). Багдадски телецентра лаьрхIа 330 метр лакха башни хьалъе проект оттаяьй «Проектстальконструкция» яхача московски института инженераша.

240 метр долча лакхалга кхаччалца 10 метр шерача ийс са болча цхьарала хьисаперча призмана тара я башни. Кхаь кога тIа латташ я из. ХIара кога лакхал 100 метр гаргга да. 97 а 237 а лакха йолча моттигашка хургья 2 ресторани кхыйола помещенеши.

Яхье баьннарий гIулакхаш

Кхоачашде деза денна дош

ССКП ЦК январски Пленума решенеш кхоачашъяра чIоагIIа оарцагIбаьннаб республикера хьайбаш леладераш. Республике дукха я хьайбай продукташ яхара доккхий толамаш даьха колхозаш, совхозаш, шурий-товарни фермаш.

Цхьабакъда, иштта-м дац гIулакхаш Наьсарен района «Назрановский» совхозе. Укх шера планах паччахьалкхенна 840 тонн шуреи 2000 центнер дулхи дIадала дезаш ба совхоза хьайбаш леладераш. ХIаьта дIабахача пхе бетта дерригa а дIаденнар 348 центнер дулхи 303 тонн шуреи мара яц. Хьайбай продукташ дIаялара тIаийца социалистически декхараш совхозо кхоачашделга-м дувца дезаш а дац.

ХIана лел из гIулакх селла во?

Совхоза кулгалхоша во оттадаьд хьайбаш леладерашта юкъе социалистически яхь йоаржаяра гIулакх, фермашкарча халача балхашта механизаци яц. Уж бетта цкъа а хилац фермашка. Царна хац хьайбаш леладерашта эшар фуд, цар малатIча хьале болх бу. Гаьнарча даьгIенашка доахан кхаба бахарашта юкъе боагIача тайпара политически а культурни а болх лелабац, цхьанна а тайпара теркам тIабахийтац совхозерча дикагIболча хьайбаш леладерий опыт тIехьайисача фермай коллективашта дIайовзийтара. Йолаш йий-теш совхозе Iомае мегаргйола дика опыт. Иштта опыт йолаш я совхозе. Массехк доярка я цу совхозе шоаш тIаийдаь декхараш толамца кхоачашдеш.

БОЛХ ЛЕРТТIА ВIАШТIЕХЬБАЬККХАЧА ТОЛАМАШ А ДИКА ДА

Совхозера а республикера а хьайбаш леладераша хьокхаме лархIа мегаргболаш дика вIаштIехьбаьккхаб шоай болх Аьлти-Юртарча отделене шурий-товарни ферма болхлоша. Укх шера Даьхенна 2101 центнер шура яла декхар тIаийцад ферма коллективо, хIаьта дIабахача пхе бетта дIаеннай 908 центнер. Гуш да шоай декхар хьайбаш леладераша кхоачашдергдолга. Фермерча берригача 150 Iаттах хIанз бетташ 102 ба, хIаьта воккхарех дукхагIдараш а кастта дахкаргдолаш да.

Цу ферма болхлоша доахангара йоаха шура тIехь-тIехьагIа тIаетталу. Нагахьа санна укх шера апрель бетта ерригача ферме гIолла дийнахьи буси 700 килограмм гаргга шура йоаккхаш хиннаяле, май бетта дийнахьи буси яьккхай юкъера лаьрхIача 1100 а кхы совгIа а килограмм. ХIаьта соакха май бетта дийнахьи буси йоаккхаш хинначул юкъера лаьрхIача 150 килограмм дукхагIа йоаккх укх шера. Шоаш тIаийца социалистически декхараш толамца кхоачашду фермерча дикагIболча доьяркаша Барахоева Лемкас, Мальсагова Лемкас, Барахоева Седама, иштта кхыбараша а.

Шерра социалистически яхь яьржай доярнашта юкъе. Дика вIаштIехьбаьккхаб хьайбаш леладерий болх ферма кулгалхочо Костоев Хаматхана. ХIанз ферма доахан латт керттерча корпусашкара цхьа иттех километр гаьна, Ачалкхе дIабодача наькъа йисте, довкъашта юкъе.

Доаханна мел эша хьалаш долаш да цига: дика даьгIенаш я, цIена хий да. Хоза тоаяь цIе уголок я отгонни участке. Пенех хьалдийтта доахк доьяркаша тIаийца социалистически декхараш, республикерча дикагIболча хьайбаш леладерий портреташ, иштта кхыдараш. Цул совгIа хIара бетта беча балха ведомость хьалдетт цIеча уголоке. Цу тIа дIаязду малагIча доярка дийнахьи буси мел шура яьккхай а цунах цунна мел ахча доагIа а. ХIара дояркана хов дийнахьи буси, 5 дийнахь, 10 дийнахь, бетта, шера ший мел шура яккха еза.

Ферма кулгалхоша чIоаггIа теркам тIаьохийт хьайбаш леладерашта юкъе лелабеча политико-массовии культурнии балха. Из болх беш кхоъ агитатор ва ферме. Уж ба ферма бригадир Костоев Хаматхан, отделене зоотехник Озиев Юнус, техник-осеменитель Акталиев Ахьмад. Ферме ханханнахьа хьаккхухьаш дола моттигера а централни а газеташи журналаши деш цар хьайбаш леладерашта, беседаш ю, дIайовзийт вай мехкарча а республикерча а дикагIболча хьайбаш леладерий опыт.

Кхы дуккха а да цу ферма балха юкъе совхозерча тIехьайисача фермай коллективаша хьаIомаде мегаргдола хIамаш. Цхьабакъда, цу гIулакха сагота яц совхоза дирекци, партийнии профсоюзнии организацеш. Ала дезаш да шоай болх вIаштIехьбаккха ца могаш а ца ховш а йола фермай коллективаш совхозе йолга.

ГIУЛАКХ ДАРГА ХЬЕЖЖА МАРА ПАЙДА ЛУРГБАЦ ХЬАЙБАША

Из массанена а ховш да. ДикагIа гIулакх дича дукхагIа шура лу доахана. Нагахьа санна дIабахача пхе бетта Аьлти-Юртарча отделене ферме хIара Iаттагара юкъера лаьрхIача 800 килограмм гаргга шура яьккхаяле, Яндрерча отделене ферме 470 килограмм мара яьккхаяц. Укх шера ерригa яла езачох кхоалагIа дакъа мара паччахьалкхенна шура дIаеннаяц ферма.

Иштта кIалдиса да фермера гIулакх е совхоза а, е отделене а, е ферма а кулгалхоша цхьанна тайпара хьайбайи хьайбаш леладерийи йоакхо ца ярах. Наьсарени Ачалкхени юкъерча довкъашка латт Яндрерча отделене доахан. Е наха а е доаханна а мала хий дац цига. Да-м да, цхьабакъда, фермана эшача гIулакха хьахецаш-м дац. Доахан латтача моттигера ткъаьх метр мара гаьна йоацаш хина провод йода, хIаьта цигга кран а йоалл. Эггара хьалха доахан Яндрера цига хьадоаладеча хана хина провод кара йолча «Сунжанефть» НПУ кулгалхоша дийца хиннад цу кранах доаханна хий тергдолаш. Цхьабакъда, хIанз хий дала тигац. Цу юххе дада нефтяникаша сагага хоаттам а боацаш дIа а лийца ялаташ дIадийна кхаш. Цудухьа уж гIерт цигара доахан дIадоахаргдола хьал оттаде. Цу гIулакхага цхьанна а тайпара хьожаш бац совхоза кулгалхой.

— Тахханалца сона-м хайнадац цигара доахан хий доацаш дий а,— йоах совхоза директора нов. Воробьева. Гуш да директор цу гIулакха сагота воацилга.

ХIанз доахана мелар сеца латтача бIехача Iама чура хий да. Хий аьлча а кхои догIан хийи вIашагIа а ийна, цкъала я-кх. Тамаш а яц из «хий» мелаш долча доакана кIезига шура телар.

Ферме болх беш волча хьайбай лора нов. Мержоев Ахьмада из тайпа хий а меладеш доахан леладича цар ченна а чураша а лазараш хургда, цудухьа царна лерттIа цIена хий хургдолаш гIулакх вIаштIехьдаккха деза е уж цигара хьадаха деза аьлча из дIахозаш а цунга ладувгIаш а саг вац совхозе.

ГIулакх лерттIа хилча-м лоро а алалехьа цу доаханга фу хьал да ха дезар совхоза кулгалхошта.

Цул совгIа, виъ саг хила везача шиъ мара вац доахан доажадеш а. Хьавен-венар веде юха цIавода укхазара, йоах дукха ха йоацаш отделене зоотехникала вайтача Мальсагов Ахьмада. Из иштта хургдацар, нагахьа санна болхлой къахьегамца безам хургболаш хьал оттадаьдаларе. Цхьанна а тайпара новкъостал дац фермана, хIаьта мела ба ферма кулгалхой а. Доахан отгонни участке хьадоаладалехьа кийчо е езаш бар уж нах чуIе моттиг Iалашъяра а, хий хилийтара а, иштта кхыча гIулакхашта а. Цхьабакъда, цу гIулакха цхьаккха хIама а даьдац.

Во доал ду Яндрерча ферме Iаьсашта а. Ча тIа а теха пхьа бахьан сихха хьалъяьча кхоаллен кIалха доахк Iаьсий. Дерригаш а 84 Iаса да цига, хIаьта уж чудоахка моттиг яц 50—60 квадратни метр мара. ТховгIа хийцца чакхдувл догIа. Цудухьа гонга гIолла боатIача хоттала латт Iаьсий. Иштта во Iунал дар бахьан долаш цамогаш а кулаш 7 Iасилг деннад ферме, хIаьта тIеххьара догIа дийлхачул тIехьагIа а деннад царех шиъ.

Политико-массовии культурнии болх лелабац хьайбаш леладерашта юкъе, газеташ, журналаш дац, агитатораш бац, дикагIбарий опыт Iомаяц, хьайбаш леладерашта юкъе социалистически яхь йоаржаяьяц. Уж кхоачамбоацараш Iалаьмате сиха дIадаха деза совхоза а отделене а кулгалхой оарцагIа а баьнна. Бехктокхаме оза беза тIаийца декхараш кхоачаш ца дара бехке бола кулгалхой.

Д. ХАМАТХАНОВ.
М. АХРИЕВ.

ХОЗРАСЧЕТО КЪАХЬЕГАМА ОВСАРЛЕ ЛАКХЪЮ

Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода газомотокомпрессорни установка коммунистически къахьегама коллективо лаьрхIад хозрасчетаца болх бе. ХIанз установкана шийнна тел планаш, алапе фондаш, реагенташ дIаахийтара йола нормаш, ремонт ярга дода ахча.

— Хозрасчет оттаяь чIоагIа раьза я эррига коллектив,—йоах установка начальника Р. Якимовича.—Укх тIехьарча хана дикка тоабеннаб установка болх. Лер тIара даьнна гIулакхаш кIезига да укхаза, шийна тIадилла гIулакх чIоагIа беххтокхаме лоархI тха бригадацарча хIара члено. Оала а кIур а кIезигагIа бу хIанз — кIезигагIа дIаккхувс газ. Экономе режим дика кхоачашъю массанахьа а, массахана эргайоахаш тоаю технологически процессаш. Цу тайпара балхаш чакхдахарах дикка лакхдаьд болхлой, операторий, машинистий алапеш.

ХIанз шийна ше доал деш йолча установка коллектива сийлен Доска а хьокхамий Доскаш а ший да. Массаза а цар тIа дIаязъю социалистически яхье хьалхара моттигаш яьхача болхлой цIераш. ЧIоагIа лелаю цар яхь, бригадо баьча балхах хьахиннараш бетта цкъазза дувц болхлой собранешка, хIаьта цул тIехьагIа пенгазета тIа а хьокхамий доскаш тIа а язду. Цу коллективо яхь лелаю иззамо йолча крекинг-завода установка коллективаца.

ССКП XXII-ча съезда сийна шоаш тIаийца доккхий декхараш кхоачаш а тIеххоачаш а ду цу шинна а коллективо. Хьалхарча квартала производственни план ханал хьалха кхоачашйир. Дика кхоачашъяьй май беттара план а.

Производстве хьалха латтараша, е хIанз оалаш долчча тайпара, маякаша — боккхагIа болча машинисташа новкъосташа Радионова, Ворона, Шарошкина, машинисташа Пустынникова, Куракова, слесараша Гомозова, Коржева, Матвеева, дуккхача кхычар даим производственни коталонаш йоах, завода юкъарча вахаре дика дакъа лоац, коммунистически къахьегама установка сий лакха лоаттаду.

БелгалдоалаШ гIулакх да берригаш а хIана бац аьнна бола установка болхлой лакхехьарчеи юкъерчеи дешара заведенешка а болх беш болча кагирхой школашка а дешаш хилар. Цудухьа я укхаза къахьегама овсарле лакха а.

П. ВИШНЕВСКИЙ,
Главнефтесбыта оператор.

АХ ШЕРА ПЛАН—ХАНАЛ ХЬАЛХА

Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза коа тIара оалхазараш леладераша сийленца къахьийгад семилетка кхоалагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра. Шера йолча заданех 575 эзар фуъ дIадала дезача хIанзале 582 эзар фуъ дIаденнад цар. Декхарий чотах планал совгIа деннад 10 эзар гаргга фуъ. ТIаийца декхараш 650 эзар фуъ да. Из декхар ханал хьалха кхоачашдара низ ца кхобеш къахьегаш я совхоза коллектив.

Къаьстта хьинаре къахьег совхоза пхелагIча отделене комсомольско-кагирхой ферма коллективо. Ер шу доладелча денз птичницаша Тузуркаева Бусаси Мукаева Зайпалеи хIара котамгара гулдаьд 92 фуъ.

Иштта дика болх бу цхьоалагIча отделене птичницаша Цугаева Любас, Мамсурова ПятIимата, Магомадова Яхас.

В. АКОПЯН.

Оаха яздаьчун ларах

„Къовсам лоаттабе тунеядцашца"

1961 шера 25 мае «Сердало» газета тIа «Къовсам лоаттабе тунеядцашца» аьнна корта а болаш, «Гвардейский» совхозера Шахабов Коли а волаш бола тунеядцаш бувцаш араяьннача статьяна жоп луш Надтеречни района прокурора Румянцева язду:

«Шоаш леладу гIулакхаш могийтарг ца хилар тунеядцашка дIахойташ болх бу хIанз. Района юрташка гражданий сходаш яьй, цхьаннахьа а болх беш боаца нах гучабоахаш гIулакх ду. 1961 шера 4 мае арадаьннача Указах тунеядец ше вахачара кхычахьа дIавахийтара дош дувцалехь ше леладу гIулакх могийтарг ца хилар цунга дIахайта а деза, обществана пайданерча балха ваха цунна ха оттае а еза. Из болх ба района прокуратураи милицеи органаша бер. «Къовсам лоаттабе тунеядцашца» яхача статья тIа вувца Шахабов Коли хIанз «Гвардейский» совхозе слесара болх беш ва. Хьалха йIаьххача хана болх ца беш хинна кхыбола нах а хIанз балха эйттаб».

Хьалаш—цхьатарра, хьокхамаш—тайп-тайпара

ССКП ЦК январски Пленумо яь решенеш кхоачашъяра доккхий социалистически декхараш тIаийца къахьегаш ба Наурски района хьайбаш леладераш.

Къаьстта хьинаре къахьегаш ба цу районера «Терский» яхача совхозера хьайбаш леладераш.

Цу совхозо укх шера хьалхарча 5 бетта пачхаьалкхенна деннад 451 центнер дулх (планах дала дезар 350 центнер), шура 5609 центнер (планах яла езар 5250 центнер).

Къаьстта хьинаре къахьегаш ба цу совхоза доаркаш: хIара Iаттагара 1587 килограмм шура а яьккха 6 бетта йоагIа план тIеххоачашъяьй Лидия Симоновас, Iаттагара 1509 килограмм шура а йоаккхаш, 6 беттара план тIеххоачашъяьй Лунева Марияс. Дика болх баьб 5 бетта хIара Iаттагара 1491 килограмм шура яьккхача Мартиненко Марияси 1480 килограмм яьккхача Кузенко Марияси а.

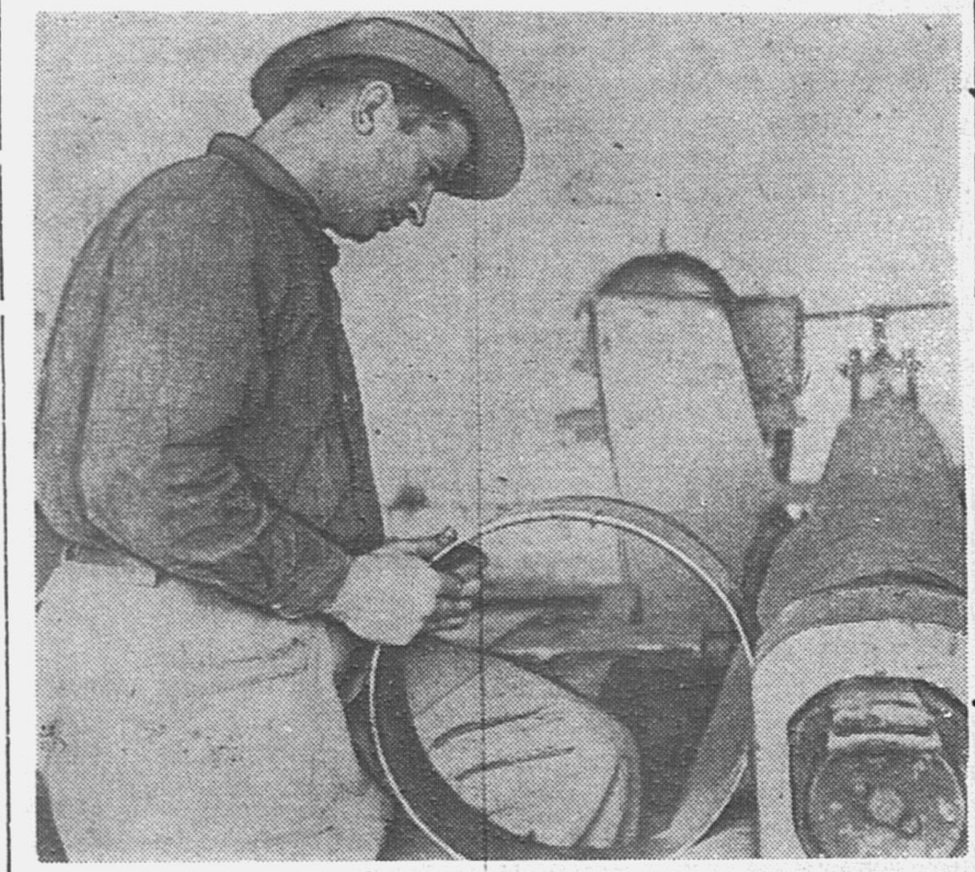
Вай республике дика вовзаш ва цу совхоза Iаьсий леладархо Приходько Иван Павлович. Доккхий социалистически декхараш да укх шера цо тIаийцараш, вешта аьлча цо лаьрхIад ден-бус хIара Iаьсана 1400 грамм дулх тIакхетийта, 5 беттарча хьокхамашка хьежача ховргда уж декхараш сийленца кхоачашдергхилар. ДIабахача пхе бетта хIара Iаьсана юкъера лаьрхIача тIакхийттад 1290 грамм дулх. Планал дуккха совгIа да из.

ХIанз цу совхоза хьайбаш леладерхой шоай беррига низ а уйла а тIаяхийта, ССКП XXII-ча съезда сийленца накъа бахара къахьегаш ба. Цар лаьрхIад укх 1961-ча шерара хьайбай продукташ паччахьалкхенна дIаялара план 11 бетта кхоачашъе. Цхьабакъда, кхыча тайпара лел совхозаца яхье яьннача Ленина цIерахча колхозера гIулакхаш. Паччахьалкхенга дулх дохкара план 78,7 процент мара кхоачашъяьяц, хIаьта шура йохкара план — 85 процент.

Бакъда, хьокхамаш лоха дале а хьайбаш-м дукхагIа да колхозага. «Терский» совхозе бац 708 етт мара, колхозага ба 902 етт, хIаьта хIара дийнахьа йоаккха шура цхьатарра я. 708 Iаттагара совхозо йоаккх цхьан дийнахьа 63 центнер, колхозо 902 Iаттагара — 65 центнер. Цу колхозе дукха ба хьинаре къахьегаш бола хьайбаш леладераш. Царех дикагIа къахьегаш ба шоллагIча бригаде болх беш бола 5 беттa хIара Iаттагара 1518 килограмм шура яьккха Хаженова Вера, Андреева Клавдия, Шелельо Мария, иштта кхыбараш а.

Цхьабакъда, балха овсарле лакха хила йиш яц болх лерттIа вIаштIехьа ца баьккхача, зоотехнически хьехамо маяххара хьайбашта гIулакх ца дича. Доахан доажадара, царна хий моладара, уж деттара графикаш лораяц. Цу гIулакхаша новкъарле ю паччахьалкхенна хьайбай продукташ дIаялара план кхоачашъяра. Ленина цIерахча колхоза кулгалхой декхарийла ба къахьегамхоша тIаийца декхараш кхоачашдергдолаш сихагIа болх вIаштIехьбаккха.

Б. БАШИРОВ.

ССКП XXII-ча съезда доккхийча къахьегама толамашца накъа бахара хьинаре къахьегаш ба Грознерча центральни ремонтно-механически завода болхлой.

Массаза а санна шийнизаа хьинар а ца кходеш къахьегаш ва котельщик Максимов Григорий. ХIара бетта производственни заданеш 160—180 процент кхоачашъю цо.

Сурта тIа: котельщик Максимов Григорий.

И. ПЛИЕВА сурт.

ЗАКАРПАТСКИ ОБЛАСТЬ. «Октябрьски революци» яхача Виноградовски района юртбоахама артелера деррига юкъара доахан хIанз лагере леладу. Колхозхоша дика кийчъяьй даьгIенаш, кхы тIа дIайийнай баьцаш. Доахан детта агрегаташ оттаяьй лагере, доахани Iаьсийи кIаллоаттаде кхоаленаш тоаяьй. ХIара денна совгIа йоах шура. Хьалхарча квартале хьайбай боахамо даьча балхий итогаш йича хьокхамаш лакха хиларах парте райкомеи райисполкомеи карара кара тела ЦIе байракх еннай колхоза.

СУРТА ТIА: «Октябрьски революци» яхача колхоза хьайбай ахканарча лагере. Хьалхашкахьа латтараш — колхоза дикагIа бола доаркаш коммунистка Прасковья Компови комсомолка Гизела Лейтоши.

Л. Ковгана сурт. ТАСС фотохроника.

Техника кийчъяьй

Гудермесски района «Гудермесский» совхозе чIоаггIа терко ю ялат чуэца техника кийчъяра.

Совхоза цхьоалагIча отделене тракторно-полеводчески бригаде хIанзале еррига техника кийчъяьй. Механизатораша Iай ремонт яь кийчъяьлатт «ОК-3» яха кхоъ, «РСМ-8» яха шиъ комбайн. Ремонт еш къаьстта дика болх баьб трактористаша С. Желудкова, В. Ярцева, Р. Рашидова, иштта кхыбараша а.

ХIанз жаткашта ремонт еш, хIаьта керда ена жаткаш вIашагIъехкаш ба цу бригада болхлой. Дукха ха йоацаш, кхы а керда йиъ жатка еннай бригадана.

Техника ремонт еш ший низ ца кхобеш къахьегаш ва дикагIа вола механизатор Абдулкадыров Гелани. Цу тайпара болча механизатораша иштта дика къахьегарах еррига техника ремонт яь йистейоалаш латт. Техника дика тоаярга хьежжа сихха чуэца йиш хургья ялат.

С. ИСМАИЛОВ.

Хьажкlаш лелаерий вIаши кхайкар

ДоаггIача бесса гIулакх дича хьувкъаргья хьажкIаш

(Курчалой района Ленина цIерахча колхоза звеньеваяс Эльтиева Хаврас дувц)

ХIанз дикъагIа шу да тха звенос хьажкIаш кхею. ХIара шера совдувл тха толамаш, лакхлу говзал, дикагIа пайда эц агротехниках.

Тха звенога лелае хьаенна хиннача 18 гектара тIара хIара гектара тIара 45 центнер йоаккхаш фуалъяьха хьажкIаш яьхар оаха хьалхарча шера. Тха районе дика хьийкъа лоархIаш яр уж. 1959 шера 40 гектар долча лаьттан хIара гектара тIара 60 центнер йоаккхаш хьажкIаш яьхар тха звенос.

Моттигереи минеральнии удобренеш мелла боккха лоархIам болаш я а хайна, хIара гектара тIа 15 тонн тоссаш моттигера удобренеш тайсар оаха дерригача хьажкIаш дIае лаьрхIача лаьтта, хIаьта цул тIехьагIа 25—27 сантиметр кIоарга аьхар. Цу шера кхы а дикагIа хьийкъар хьажкIаш. ХIара гектара тIара 62 центнер фуалъяьха хьажкIаш яьлар тхона. Иштта чIоагIа цIаккха а хьийкъаяцар тха районе хьажкIаш.

1960 шера агротехника а хьажкIаш дIаереи царна гIулакх дареи хьисапаш а дикагIа Iомаде лаьрхIар оаха тхоай агронома новкъосталца. Цудухьа, культураш чуийца ма даьллинге а, хIара гектара тIа 20 тонн хургйолаш, 45 гектар долча лаьтта кхо диллар оаха, октябрь бутт бовш зябь аьхар. Удобренеш кIоаргагIа чуйолийтар духьа цу шера 25—27 сантиметр а ца оахаш, 27—29 сантиметр кIоарга ахийтар оаха лаьтта. Цу тIеххьа из дика шаьр а деш макха баьккхар. Цул тIехьагIа хIара гектара тIа 0,5 центнер калийни тухи 2 центнер суперфосфати йолаш минеральни удобренеш техар оаха Iай, хIаьта бIаьстан юххье оахамца тIоадал соцаяр духьа урагIа а пхорагIа а макхаш даьхар. 5—6 ди даьнначул тIехьагIа лаьтта цамцадаккха а дегIаухаш латта оасар дохаде а культиваци йир. ТIаккха, хьажкIаш дIаеле хьалхагIа 9—10 сантиметр кIоарга, вешта аьлча фу лаьттах дахача кхаччалца, культиваци йир фийго зIыг хецара эшшаш йола йIовхал чуйолийтар духьа.

Уж деррига балхаш даь даьнначул тIехьагIа, лоамашта юхерча лаьтташка эгтара дикагIа йолча хана—май бетта хьалхарча деношка—хьажкIаш дIае доладелар тхо. Уж дIайийра 70 × 70 сантиметр юкъ юкъе а юташ, квадратно-гнездовой хьисапе, опытни механизатора хIара бIена 3—4 фийт бужарболаш нийсъьяча сеялкаца. Гранозони гексахлоран яха дусти теха кийчдаь, калибровка яь дола ВИР-42 яха эгтара хьалха хьаьнна фу дар дIадийнар. Цхьа кIира даьнначa гIолла нийсача квадратех цхьатарра тIаяьлар хьажкIаш. Квадраташ нийса хилар бахьан долаш йиш хилар шин оагIорахьара обработка механизмашца а сихагIа а е. Культиваци яь яьнначул тIехьагIа, хьажкIаш листа йолчара нийлхйир, хIаьта нийлха йолча, хIара бIена шишша, е хIара гектара тIа 40 эзар хьажкIа хургйолаш дIайийр. ХьажкIаш 5—6 сантиметр лакх маеллинге а кулгашца оасар дир, 12—13 ди даьннача гIолла урагIеи пхорагIеи культиваци йир. Цу тайпара царна гIулакх даро йиш хилийтар лаьтта цамца даккха а оасарах цIена лоаттаде а.

ШозлагIа оасар даь даьнначул тIехьагIа шолгIараш дIаяьхар оаха. Иштта гулакх дарах 1959 шерачул дукхагIа яьлар хьажкIаш — хIара гектара тIара 66,6 центнер.

ССКП ЦК январски Пленума решенеша цегаш ураоттадаь долча оаха, аргIанна йоагIача хьамсарча Коммунистически парте XXII-ча съезда сийна социалистически яхь а лаьца, декхар тIаийцар хIара гектара тIара 90 центнер йоаккхаш фуалъяьха хьажкIаш яха, аьнна. Ховш да из атта декхар доацилга, цхьабакъда, барт тайнача коллективо ший деррига низаш тIадохийтарга да уж декхараш сийленца кхоачашдара.

Укх шера а, соахка санна, агротехнико яххача тайпара лаьтта дика тоа а даь, лоацца агротехнически ханашка дIайийр оаха хьажкIаш. ХIанз, хьажкIаш дика тIаяьннача хана урагIеи пхорагIеи культиваци яьй оаха. Листа йолча моттигашка нийлхъеш а нийлха йолча дIаювш а болх бир. Квадраташ нийса я укх шера хьажкIий. Кулгашца оасар даь даьнначул тIехьагIа, цIаькха а урагIеи пхорагIеи культиваци яьй.

Тха звенос социалистически яхье бийхаб вай республикера дикагIа бола хьажкIаш лелаераш — Кусиева Зайдати Зармаев Абдул-СаIиди.

ХIанз оасарах хIама дац кхашка, хьажкIаш 15—20 сантиметрга кхоачаш лакхъеннай.

Тхо дог тийша да оахош тIаийца декхараш оаха тIеххоачашдергхиларах а ССКП XXII-ча съезда дикача къахьегама совгIатаца тхоаш накъа гIоргхиларах а.

ДIаяздаьд, тха собкора
Б. БУЗУРТАНОВА.

Сий дола цIи йоаккхаргья

Сийленца къахьегаш хьайоагIа Грознерча № 2 йолча барзкъаш тегача фабрика коллектив коммунистически къахьегама коллектива сийлен цIи яккхара. Тайп-тайпарча къаман нах ба цига болх беш. Безаме, цхьа барт болаш къахьегаш хьабоагIа уж. ХIара бетта йола производственни план массаза а тIеххоачашъю цар.

Фабрика коллективо арахецача продукцех лоархIамегIъяр я кхалнаьха зипа кочамаш, маIача наьха кочамаш, плащаш. Ала дезаш да шоаш хьаду барзкъаш цар дика деш хилар.

Дика къахьийгад фабрика коллективо укх шера май бетта. Цу бетта план кхоачашъяьй 104 процент.

Фабрике коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхара йола яхь эгтара хьалха дIайолайир коммуниста нов. Минаева кулгалдеча бригада коллективо. Толамца, низ ца кхобеш къахьегаш бригада беррига болхлой хиларах фабрике эгтара хьалха из цIи яьккхар цо.

Дика болх барал совгIа шоай кхетам массаза а лакхбеш ба уж. Цхьабараш сайрийна дешача школе, вожаш техникумашка, институташка дешаш ба. Масала, нов. Тарасьянц технологически институте дешаш я, нов Шандыба 10 класс чакхйоаккхаш я. Дукха ба царех республикерча фабрикай сводни хоре дакъа лоацаш а.

Дика болх беш а дешаш а ба нохчий къона мехкарий Сагиповаи Багаеваи. Уж шаккхе а комсомолкаш ба. Доккха дакъа лоац цар фабрикерча кружокашка, хIаьта политзанятеш а дика чакхъяьхар.

ССКП XXII-ча съезда дикача толамашца накъа яха лерхI фабрика коллективо.

Р. МУЦОЛЬГОВА.

Хадданза лакхъе дешархой профессиональни говзал

ХIанзарча хьалашка боккха лоархIам болаш да хьатIаккхувш йола тIехье кхетаяра, цунна дешар Iомадара дешаш.

ХIанз массе оагIорахьара дешар ховш, культура йолаш хиларал совгIа, производственни опыт йола, къахьега ховш бола общества членаш кхебе, кхетабе беза школа. Иштта йола школа я юкъерча юкъарча дешара къахьегама политически школа. Цу школе деша багIараша юкъера дешар йистедоаккх, халкъа боахама цхьан даькъе болх бергболаш профессиональни говзал а Iомаю.

Производственни балха говзал а Iомаергйолаш, 14 юкъерча дешара школа я Грозне. Цу школай 9—11 классашка деша вагIача эзар гаргга волча дешархочо 23 тайпа профессиональни говзал Iомаю (слесараш, токараш, оператора помощникаш, столяраш, барзкъаш-хIамаш ю болхлой, и. кх.).

Школа эргаяккхара Закон кхоачашдеш города дуккхача школаша цхьаьца профессиональни говзал йола болхлой кийчбу, юкъарча дешара зе а ца деш. Из гIулакх хьокхаме чакхдоаккхаш я № 7 йола цхьайтта шера дешара школа (директор нов. Лебедева, парторганизаце секретарь нов. Никитин). Цу школа 9—10 классашка деша багIараш токаралла, слесаралла, чертежникалла болх бе Iомалу. Школе ший дешара производственни база йиллай. Школана доккха новкъостал ду «Красный молот» яхача заводо (директор нов. Колесников, парткома секретарь нов. Ведерников). Заводе дешархой слесарно-токарни цех йиллай. Дешархошта производства болх Iомабу йоккха говзал йолча болхлоша.

Производства болх хьехилга дика вIаштIехьдаьккхад № 21 йолча школе (директор нов. Курчанский, парторганизаце секретарь нов. Горскова). Школе деша багIараш металлаца болх бу токарь, столяр, лаборант, контрольно-измерительни приборий слесарь, барзкъаш - хIамаш тега болхло хила Iомалу.

ПТК-аи КИП-еи гIолла производства болх Iомабеш бола дешархой цхьайолча предприятешка къаьстта шоай болх бе моттиг йолаш а опытни специалистий хьалхленца шоаш хержа профессиональни говзал Iомаеш а ба.

Во вIаштIехьбаьккхабац дешархошта шофера-профессионала говзал Iомаяра болх № 5 йолча школе а.

Производства болх дешархошта Iомабара цхьайола дика опыт я кхыча школашка а.

Городерча цхьайтта шера дешара школашка дешархошта профессиональни говзал Iомаяра гIулакх хIанз а советски школа эргаяккхарах долча Законо маяххара хила гаьна да.

Юкъера школа эргаяккхара, цар чу дешархой кийчбелга вIаштIехьдаккхара балха тIехь цIенхаштта дола кхоачамбоацараш да. Из дош моттигашка тахкарои парте городской комитета бюро дувцарои хьахьекхар, говзал йола болхлой хургболаш дешархошта производства болх Iомабе перспективни план юкъерча школай ца хилар. Из бахьан долаш дуккхача школашка дешархошта профессиональни говзал Iомаяьй дешархошка шоашта еза говзал а ца хоржийташ. Планировани иштта йолча практико предприятешка производственни процессашта комплексни автоматизации механизации еш деча балхашца дувзаденна эшаш бола болхлой кийчбара лоархIам ца белга гуш да.

ХIанз предприятешкеи стройкашкеи йолаш йолча комплексни бригадаша дIадех массехк говзал йола болхлой кийчбе безаш хилар. ХIаьта а вай школаша уж тIехьатетта йиш йоаца декхараш тIаэцац; школашка деша батIача кагирхоех болхлой кийчбеча хана халкъа боахаме хула хувцамаш ца лоархIаш дукха моттигаш нийслу.

Дешархошта производства болх Iомабара дуккхача юкъерча школай балха тIехь дика доацар да хIанзалца цар хаьдда йола производственни профиль ца хилар. Цхьайолча школашка дешархошта Iомаеш йола говзалаш каст-каста хувц. Цхьайолча школашка дешархочоа цхьан ханна 5—7 говзал Iомаю. Массехк школе дешархошта цхьа тайпа профессиональни говзал Iомаеш моттигаш я. Масала металлаца болх бу токараш Iомабеш городе бархI школа я, барзкъа - хIамаш ю болхлой Iомабеш — ворхI. Иштта дукха нах цхьан тайпарча говзала Iомабеш хилча, кхыча, чIоагIа лоархIам болча говзалашта кагирхой Iомабе йиш хургьяц города школай.

Иштта лоархIам барех я гIишлош яра говзалаш. Цу 14 школах цхьанне а дешархошта гIишлош яра говзалаш хьехац.

Халкъа дешара городской отдело боахама организацешца цхьана хIанзехьа а оттае еза дешархошта производства болх Iомабара производственни профиль Iомаергйола говзалаш (цхьан классана шиннели школана йиъннели дукхагIа йоацаш).

Планаш увттаеча юкъера кхоачамбоацараш дIадахарца цхьана дешархошта профессиональни говзалаш дикагIа Iомаелга вIаштIехьдаккха деза.

Школерча дешархошта производства болх Iомабара база йолча локомотивни депос, «Трансмаш» яхача заводо, «Октябрьнефть» НПУ 23 участка, кхычар а 9—11-ча классашка деша багIараашта болх бе къаьсттамоттигаш лац. Из бахьан долаш программа тIа оттаяь балха операцеш а практически балхаш а кхоачашдулац дешархошта. Дешархошта хьеха предприятеша къестабеча болхлошеи специалисташеи дешархошта цар болх беча моттигашка кхетамца заданеш кхоачашъяра эша инструктаж ца луш моттигаш нийслу.

Дешархошта производственни болх Iомабеча дукхагIа йолча юкъерча школашка дешара-производственни мастерскеш, хиланза яргIоаца инструмент, приспособленеш, материалаш, технически документаци яц. Цудухьа дешархошта производства болх Iомабеча школашта фу эш хьожаш хила еза цар база йола предприятеш. Дешархошта практически занятеш е хиланза даргдоаца хьалаш хилийтарал совгIа, цу гIулакха дешархошта шоашта болх бе моттигаш, дешара цехаши участкаши къоастаярал совгIа, школашка производственни дешара мастерскеш йохкача новкъостал де декхарийла я предприятеш, царна хIанзара техника, инструменташ, бедал, материалаш а луш.

Из де лерхIаш дешара керда шу долалуш школаи производстваи вIаши декхараш тIаэца деза, договораш е еза.

Цхьайтта шера дешара школашкарча дешархоша профессиональни говзал дикагIа Iомаяр царна производственни болх хьехача болхлоех тийша ца. Из иштта доллашехь, дешархошта производства болх хьехаргболча, йоагIаш йола технически образовании балха опыти йолча преподавателашца хIанз а Iалашъяьяц дуккха школаш.

Школаш производственни болх хьехача кадрашца Iалашъю керттера моттиг йолча базовой предприятеша цу деша йоагIаш йола терко яц.

ГорОНО-с, хьехархой говзал лакхъяра института, школай кулгалхоша кIезига дувц преподавателий, къаьстта производственни болх хьехача болхлой говзал а методика а лакхъяра дешаш.

Дешархошта производственни болх хьеха преподавателаши, мастераши, теоретически практически дешар хьеха предприятей инженерно-технически болхлойи юкъе а болаш йола советаш вIашагIтехача 6-чеи 16-чеи школаша дIадоладаь гIулакх дIадаьржадац города школашкеи цар базовой предприятешкеи.

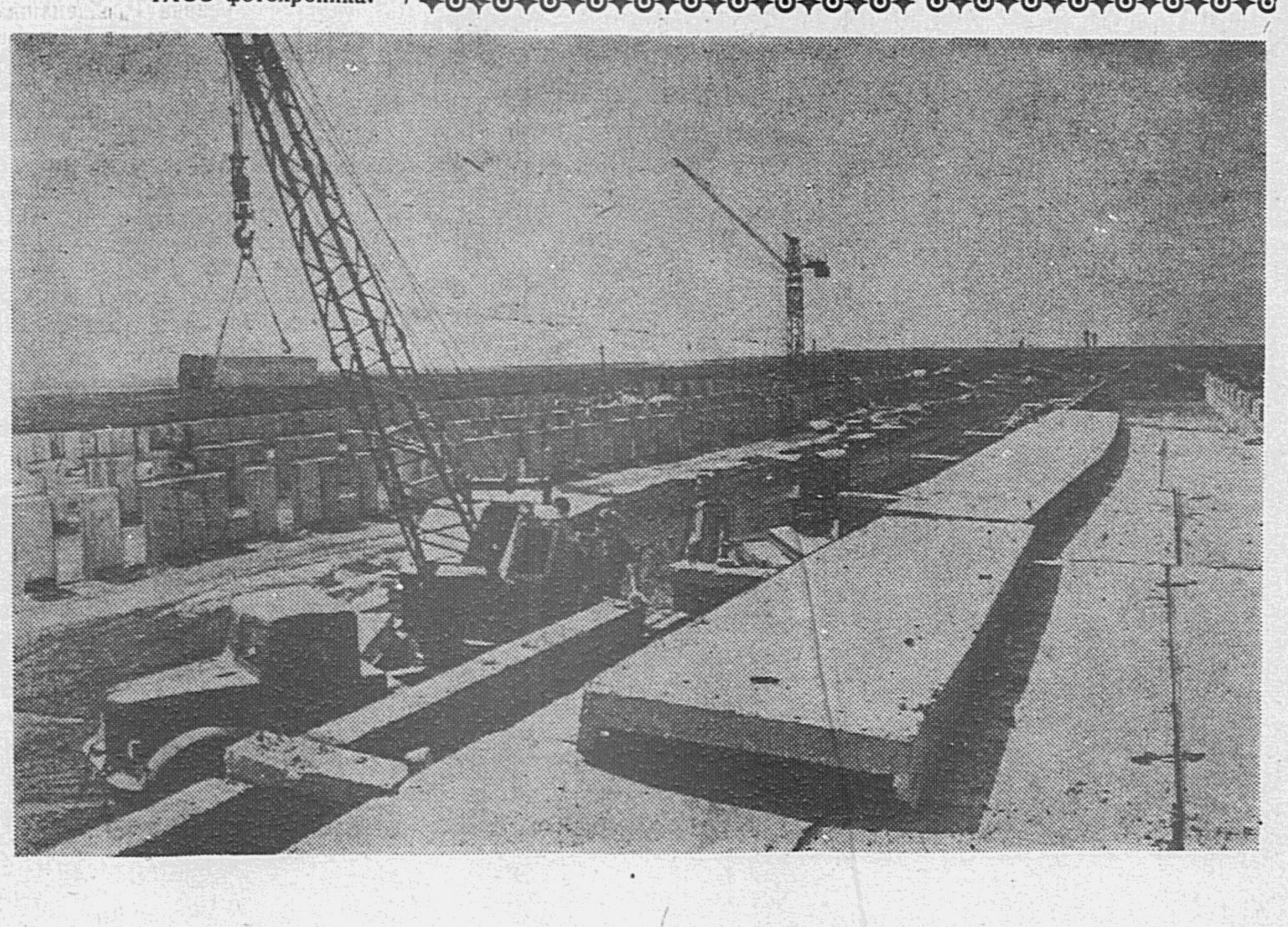
Шенхаштта уйла тIаяхийта еза дешархоша шоаш шоашта гIулакх дара, уж шоашта баха хорвгдолаш кийчбара, говзал кIоаргга а чIоагIа а Iомаяра, дешархой рационализаторски уйла дегIайоалаяра доккха новкъостал долаш йола дешархой техническ творчество мамогга хьаллаца еза.

Дешархой профессиональни говзала дика Iомабе, царца бу дешара-кхетама болх лакхбе йиш яц партийнии советскии организацеша хадданза хьалхле ца лелайича, цхьабакъда, тхона хетачох, из болх районни Советий исполкомаша школаш эргаяхарах дола Закон кхоачашдара декхараша маяххара бац.

Цхьайтта шера дешара школай балха тIехь дола кхоачамбоацараш дIадахаро йиш хулийтаргья дешархой профессиональни говзал лакхъе а коммунизм хьалъеш болча къоначa наха коммунистически кхетам балара гIулакх тоаде а.

П. ЛАТЫШЕВ,
ССКП Грозненски горкома пропагандаи агитацеи отдела заведующи.

Днепропетровски область. Апостоловски районе хьалъеш латт шера 40 эзар хьакха кхаба лаьрхIа йола хьайбаш кхоаба колхозий юкъара пункт. Ший тайпара «дулха фабрика» хургья из.

СУРТА ТIА: хьалъеш латта хьайбаш кхоаба колхозий юкъара пункт.

А. Запара сурт.
ТАСС фотохроника.

Литературни оагІув

„НАЬХА“ БЕР

Т. КОДЗОЕВА.

Кахьата бот тІа а боаллаш латтача фатагена лампо сийрда дахккхача цІагІа паргІата а сатийна а яр. ХІаьта, хозаш гаьнна ювлача йоккхийча топий таташ ца хилча цхьанна хІамо дагабохийтацар цІий мохкадеш, мохк бохабеш бола тІом.

КІаьдъенна кулгаца корта хьал а лаьца бІаьстан баьдеча бийсангахьа корах арахьежаш ягІар Лиза. Іуйрийна дийлха лоа даша а дашаш, Іанна лаьтта Іаьржъеннача гаьнаш тІа гІолла, бІаргех уха хий санна, Іоухар доккхий хи тІадамаш.

Доаржадаь письмо уллар цунна хьалхашка. Гаьнарча лоаман юртара йоккхача саго-нанас яздора, Лиза фронте яхача хана денз саготои гІайгІеи латт шоай цІагІа яхаш. Кхо шу даьнна Ахьмадиг сатийна а ва, ший наьна — Лизай суртах къасташ а вац. ХІаьта хІара сарахьа, ше Іовужача хана, тІема хьакъехьа хабараш дувцийт цо наьн-наьнага.

Лизайна къаьгга духьалъэттар виІий елаенна тов бесса юхь а уйлех йизза йола наьна юхь а.

— СихагІа тІом чакх а баьнна, цхьан минута мукъах мархІа болбалар-кх хьайза чо бола Ахьмадига зІамига кортилг,— яхаш уйла йора цо бІаргашка этта хий низткъа юха а сецадеш.

— Елизавета Мухтаровна! — цкъаьннахьа арара хьа чу а кхайка, цІагІа хьачуваьлар госпитала начальник.

Полковника хозача юхьа тІа холуш дар из кІаьдвенна а цхьа хІама дагадоаллаш а хилар. Лизайна бедоалла доаржжадаь письмо бІарга а дайна, безаме хаьттар цо:
Наьнагара да из?

— Да,— аьнна доккха са цаькхар Лизас, бІаргех йовлакх а хьокхаш. Йист ца хулаш цхьа ха а яькха, полковника бехке вахано аьлар:

— Човнаш хинна дукха нах боалабаьб. Яков Иванович цхьаь ва, хьо чІоагІа кІаьдъенна йолга-м хов сона, хІаьта а Іа фуннагІа даь а новкъостал дар дех аз.

Сихха письмо вІашка а дилла, кхы йист ца хулаш цІагІара арайолаелар Лиза. Ийча дІаарайоалаш минут яханзар декъача дегІара волча Яков Ивановича из тІаккхета.

ТІом хьале хьалххагІа ший кховзткъа шу диза ди дездир профессора Яков Иванович Шульгина. Хирурга а организатора а йоккхача говзала боатгІача тайпара мах а беш, Ленина орден елар цунна правительства.

ТІом хьайнача хьалхарча денношке а тІем тІа йигар клинике цунца болх беш хинна дун цаІ мара йоаца йоІ. Дукха яханзар Варя. ЙоІ йийнай аьнна енача зІамигача извещене тІакІалтІа даькхар воккхача сата деррига вахар.

Еррига цун дегагІоз а ираз а цунца делар. БІарчча бийса дІайихьар цо дийлача кора юххе гІанда тІа Іо а хайна, дикагІа бола эзараш нах бовш латтача гаьнарча Малхбузенгахьа кІирвенна дІа а хьежаш ватІаш.

Іурра военкомате а ваха, ше фронте вахийтар дийхар Яков Ивановича.

— ХІаьта Іа дарба деш болча, цамогаш бадача наха фу дергда? — цецваьнна хаьттар комиссара.

— Массадолча хІаман уйла яь ваьннав со, айса баь соцам хувцаргбац аз,— хаьдда жоп делар воккхача саго.

Йист ца хулаш цхьа ха а яькха, хоаддадаь аьлар комиссара.

— Йиш яц са воккха саг, бокъо яц.

Военкомате дувцарах кхы хІама а ца хинна, санитарни поезда начальник вола ший къаьнара хьаша хьа а леха, цунца бус фронт йолча оагІорахьа вахар Яков Иванович.

Фронта юхе ше дІаккхаьчача, цхьан госпитале балха вахар из. Сага доаца тайпа балха хьинар долаш, йоккха говзал йолаш волча цох сихха керттера хирург хилар.

Лиза госпитале кхаьчача хана эггара хьалха цунна духьалкхийттар лохо, декъача дегІара профессор вар. Къонача кхалсага заьлза дегІ дикка зе а зийна, бохам баьнна корта оатабир цо, тІаккха ше-шийца аьлар: — бер ма дий ер-м, фу карагІдаргда укханна.

Сецца, Яков Ивановичаца цхьана, доарахошка хьожаш лелача хана, кІирвенна шийна цхьа саг бІарахьежаш санна а хийтта, Лиза юха хьежача шийга хьежаш байра цунна хорш еча санна боагаш бола Іаьржа бІарг.

Теркаш латтача фатагена лампа оала сердалонах дІахьежача, гуш хинна човнаш хиннача капитана цІе бесса сийнача муо ийрчаяьккха унзара юхь бІарга а яйна, цкъаьннахьа юхайийккхар из.

Унзаръяьнна сестрай юхь бІаргаяйча, сихха дІа а вийрза, узум бир эпсара.

Цо корта дІаберзабаьча хана пен оагІонца эттача, хозача суртах чІоагІа тара, дега дукха деза сибат зеделар цунна.

Из деррига а массехк секунд ялалехьа хилар. Уйлашка яха латтар Лиза, Яков Иванович — операци еча,— аьнна йист а хинна, кхыча доарахочоа тІавахача хана.

Операци ю ха хьатІакхаччалца, сендухьа да а ца ховш, цхьа са аькх ухаш яр Лиза. Операци еча дІачувоаллача цІагІа кулгаш дулаш йоаллаш айхха тІа ца къовлаш хийра йисача наІарах хьахезар цунна Яков Ивановича гІар — сагот ма деІа, зІамига саг, цхьа-ши кІира даьлча халха вувларгволаш хургва хьо.

Цунна тІеххьа гІийло йист хилар капитан:

— Дац аз-м сагот, лор, цхьабакъда, новкъа да-кх... Эггара хьалха из йист хуллашехьа а, дог тохаделар Лизай. — Хила йиш яц! А, А, из вац из,— минут яханзар цунга цІогІа дала. Шорттига нянегара дийхар цо, доарахочун тайпан цІи фий хар.

Няне цешаш дІаьх а деш, бе-башха ца хетачох,— доарахо-м капитан вар, Эрзиев яхаш тайпан цІи а йолаш, аьннача хана, хьачуоза фо ца тоъаш йиса Лиза, пена тІа дІатІатайжар.

Яков Ивановича хьакхетайир из:

— Лизанька, хьайга хьежаш ма доагІадой Іа тхо,— аьлар цо раьза воацаш, йийлача наІарах хьа чу а кхайка.

Пхьешаца хьажа юкъера хьацар дІа а даькха, ший деррига денал ура а оттадаь, операци еча цІагІа дІачуяьлча, шийна бІарахьежа капитан зийра Лизас.

Операци йистеяьнначул тІехьагІа, ше дечун хьисап доаццаш шинель хьатІа а кхелла, улица тІа дІаара а яьнна, арара хьачувоалача наІара юххе доаллача гІанда тІа Іолохъелар Лиза. Цхьаннахьа гаьнна гІийло увгІаш жІали дар. Картал арахьа, хоттала а ухаш новкъа гІолла хьалъухар тІера къайла йола машинаш. Даша бос бола сигале лохха ІотІаоллаеннаяр, лаьтта дехка пордоно дІалаьцадар.

Лизайна духьалъувттар дукха ха хьалха дайнача гІана хьисапе дола дІаяхача хана сурташ.

Диъ шу хьалхатІа дар из. ИйслагІча классе деша ягІаш хинна ялхайтта шу даьнна Лиза цхьан оарахьа чу ца йоагІаш йисар. БартагІа йоІ раьза хургйоацилга а ховш, низагІа из дІайига лаьрхІар ткъаь итт шу даьннача Османа. ТІехьабала новкъостий а корабаь, саррахьа чуйоагІаш йоІ йодайир.

Цхьан бетта ший гаргара нах болча хьулаеш лелаяьчул тІехьагІа, дукха урдув а денна, Лизай даьшца тоам бе вІаштІехьдаьлар Османа.

ЗІамига йоллашехь а ца а венна йиса йоІ ший къаеннача наьнаца даь-воша волча яхар. Лиза елхарах а нанас деча дехарех а хІама хиланзар. Мусас тоам а баь, Лизех Османа сесаг хилар.

Дукха хана денз кхайкор долаш вола Осман цхьа шу доаллашехьа а бутт баьнна бер кара а долаш йола сесаг а юсаш велар.

Къона жеро ший кІаьнкаца нана йолча цІаера. Муса из цІаяра раьза вацар, тоама дар цунна бер а.

Лизайна ховра даь-воша кІаьнк ший дашка дІавала гІерташ волга. Мискача нанас дукха ха йоаккхар басилга тІа кІоатилгаш а лелхаш велача ший воІа, цо хьакхувдадеча ховхача кулгашта бІарахьежаш. Дог делхадора цун керарча бало.

Ца елха гІерташ са а къувлаш, тоІІадийя мархІа доллар Лизас бер, цунцара ца къаста дегца чІоагІо йора.

Цкъа, цхьан сарахьа Жабраили Хьамзати яхаш бола боккхий нах баьхкар Лизай даь-воша волча. Пхьер диачул тІехьагІа Лиза а цун нана а хьаьший болча чубийхар.

Цхьа хІаманна бехке вола саг санна мара хьабІарахьажацар даь-воша. ХьалхагІа кхайка а ваь, цІагІа наьха саг хилар чІоагІа аьрдагІа да цІен-даьна, яхаш къамаьл доладир Жабраила.

— Муса даь когаметта ва хьа,— йоахар цо Лизайга ший бага церг йоаца мочхлаш вІашка а детташ,— дала ма дахьалда, нагахьа санна хьа бера хІама хуле, хой хьона, цунна цох мелла боккха хьовзам хургба. Наьха сагах жоп дала дезарг ма дий. Оаха, массане дага а даьнна, лаьрхІад, бер ший дашка Іа дІалулга.

Хьо къона а хІанзчул тІехьагІа яхар дилла дезаш а саг я, хьан югаргья хьо наьха бер а долаш?

Лизай дош ала а кхелехьа, эгІаз а яха къамаьл де йолаелар нана:

— Муса, Іа дукха гІулакхаш даьд сона, цхьабакъда, нагахьа санна хьона со кІордаяьяле, укх сахьате дутаргда аз хьа цІа. Аз сага лургдац бер, дац из наьха, са йиІий воІ ва из.

Ше яхачоа тІара яла уйла йоацаш дар йоккхача саго даь къамаьл. Берригаш а цецбаьнна бІарахьежар массаза а сабаре, аьсала хиннача ПаьтІамата.

Цу хана денз кхы цу хьакъехьа хІама хьоадаьнзар даь-вошас.

Лиза балха а этта, медицински сестраш кийчбеча шин шера йолча сайрийнарча курсашка деша яхар.

Аьхки, цхьан сарахьа кІаьдъенна а йолаш цІайоагІар Лиза. Ха яха а нах сайца а зама яр из.

Из беша юххе гІолла тІехйоалаш цхьан вехача саго юххе тІолла пхьарс хьа а лаьца, цхьа дегаза аьлар цунга:

— Йолле, кІеззига долале вай.

Кхераеннача Лизайга цІогІа даьлар. Ше мархІа йолла гІийртача цу сий доацача сага карара яла гІертар из.

Цу ханна цхьан саго белажашка гІолла хьа а лаьца, чІоагтІа хІама теха, кхесса дІавахийтар веха саг.

ДІахьежача лаккхоча дегІара а волаш зІамига саг бІаргавайра Лизайна.

— Кхераеннаярий хьо?— хаьттар цо.

— ЧІоагІа кхераеннаяр, — жоп делар Лизас. Мишта лоац а ца ховш цун пиджака пхьеш хьа а лаьца.

— Яхаш мичай хьо? — юха а хаьттар зІамигача саго, гош тІа ураотта гІерташ воаллача вехача сагагахьа дІа а хьежа.

Адрес хайначул тІехьагІа, вела а венна аьлар цо:

— Вай цхьан оагІорахьа даха дезаш да, лоалахой да вай...

Новкъа болхаш Лизайна хайра зІамигача сага цІи Мурад йолга а машиностроительни института студент из волга а. ХІанз каникулах наьнайиша йолча венавар из.

Цхьа бутт дІабаьлар. Каст-каста вІашагІбетталора уж. Нагахьа сайре йодацара Мурад цунна духьала ца кхеташ.

Дунен тІа эггара хьалха дега чура безам сомабаьлар Лизай. Цун кер чу кхехкаш латта безам гучалелхар сийнача бІаргашка а елакъажарца а.

Ше юхавахале хьалххагІа ше цунца безам болаш волга дІахайтар Мурада.

— Мегаргдац, ишта мегаргдац,— аьлар Лизас кхера а енна,— Іа де дезац из тайпа къамаьл, са бер да.

— Хов сона,— аьлар Мурада,— сай дар санна дукха дезаш леладергда аз из.

Лизайна хацар ше цунга фу аргда. Сов гІадъяхарах деррига дуне сийрдадаьннадар Лизайна, цхьабакъда, ший воІах тІехьагІа фу хургда, цун вахар мишта нийслургда ца ховш шек хиларах дог юхакъувлар цо.

Цунна ховра, «дай Іаьдалах» бер дашка юхаделча мара ший маьре яха йиш йоацилга. ДІа а кхесса, цхьаннена а ца везаш лелача зІамигача Ахьмадига сурт цІаьхха духьалъэттача, дІа а йийрза, сихха улица новккъа урагІйолаелар из.

(ДІахододар хургда).

С. ЧАХКИЕВ.

ГІарагІураш цІайолх

Шортта
айлуш,
айлуш,
айлуш.
ЦІогІарч детташ вІаши
шоайла,—
БІаьсти яьннай цар сатийса,—
Йолх уж тесса тай мо нийсса,
Йолх уж, йолх уж шоай
цІенгахьа.
ГІарагІурай дег чу тахан
Ираз дессар, доккха ираз,
Дац из ираз оза тараз
Йолх уж майра, кура йолх уж.
Михо лаьхка йоагІа морхаш
ТІехьают цар шоашта гаьнна.
Ма кийчъеннай тайна гаьнаш!
Бераш санна тІехьа уд уж;
Когий пІелгаш тІа а утташ,
Лестаду цар диткъа ткъамаш.
Малхах ю аз йоккха тамаш:
ГІарагІурай оагІув лаьца,
Из а, бер мо, бода царца.
Кхетаду аз цар гІадъяхар:
Хала дош да Даьхе яхар.
Даьхе лархІа къонах веза.
Цхьавар ца ховш хул из безам.
Цу тайпарча сагах чІоагІа
Къахет сона.
Хета а доагІа.

ХЬ. ОСМИЕВ.

ИРАЗ

Сенцад ираз? Мишта кхув
цох?
Цун жоп дагакхаба Іа.
Из да ший низ балха дІалуш,
Саго хьаьнал хьега къа.

Балха мекъа хьувзачунца
Даха ираз тІера дац.
Карар ийккха из Іодоже,
Юха атта корош дац.

* * *

ДЕЧОХ КЪЕХКАШ ХЬО ХУЛЕ...

ДегІах къаьста
Цхьалха маьже,
Алал сога, сенна эш?
Накъайоалаш йоаца маьже
Хьона, сона эший-теш?

ДегІах къаьста
Маьже хур хьох
Даьхен лерах хьо туле,
Даьхен лерах
Тинна хур хьо
Дечох къехкаш хьо хуле.

С. ОЗИЕВ.

СИЙЛЕ ХИЙЛА

Сийле хийла
Эггар хьалха
Керда говзал
Гучайоаха
Іилманхой хьалкхебечоа!

Сийле хийла
Іилман балха
Даьхен сийле
Лакхайоаха
Говзал гучайоахачоа!

Сийле хийла
Шолха-кхолха
Балха хьинар
Сов а доахаш
Говза кечал хьаечоа!

* * *

СЕЛАІАД

Тайп-тайпарча
Бесай доазош
Догамца мо
ВІашагІдувзаш,
Сигал гІолла
Го а тессе
ДІаоттар хьо, селаІад!

Хьа хозалца
Безам буаш,
Хьона дагахь
Се гІадъухаш,
Дукха хьога
Хьийжа ва со,
Ва бос лепа селаІад!

Хозчул хозагІ
Доацаш хилац,
Цхьанне вокхоа
ЦІаккха ка лац,
Сигал гІолла
Хье дІахьажал,
Цецдаргда хьо, селаІад!

ДІахьажал хьо
Сиглен ара —
Голга дакъилг
Дилла мара
Хьона цІаккха
Ца мегаьча
Леп уж гонаш, селаІад!

Тха ракеташ,
Спутник-кемаш
Космосе а
Лире лепаш,
Дерригдуне
ГІоз а доахаш,
Лелаш ма дий, селаІад!

Лир мел долча
Лирал сийрдагІ,
Тха сийлахьча
Даьхен цІерагІ
Лел уж цига.
Хьайна тара
Хетий хьона, селаІад?!

Н. МУЗАЕВ.

ЛЕНИНА ДОЛИЙНАРГ

Седарчашка хьоьжу сирла
латта
Дендаран зІаьнарш царна
яла,
Вайн лула марс, бутт ца беа
атта —
Іилмано космосе некъ билли.

Лакхене, геналле къонахал-
лин
Дог айъи сийлахьчу Гага-
рина.

Цо билланчу новкъа гІо ла-
кхалле
Халкъийн лечарчийн дуьне-
нан.

Иштта ду советски халкъан
гІуллакх,
Октябрехь Керла некъ бил-
ланчу.
Ленина хьекъилца долий-
нарг
Лакхене уьйъуш дІахьош
долчу.

М. ХАШАГУЛЬГОВ.

ЦІИ ХЕЗА КОМБАЙНЕР

(очерк)

Ер бархІлагІа бІаьсти йоагІа целине. Къаьстта доккхий къахьегама гІулакхаш карагІдувлаш бІаьсти, керда маякаш — лакхача хьувкъамий маякаш хьалкхею бІаьсти я ер.

БІарг ма кхоачча йолча Целинни края аренашкара хьахоз хадданза декача эзараш йолча тракторий моторий таташ. Миллионаш бола юрташкара къахьегамхой ялат хьувкъаде оарцагІбаьнна ба.

«Майкульский» яха ялаташ дувш йола совхоз Целинни края Кустанайски областа йоккхагІа ярех я. Хьалха Кустанайски областа Кустанайски районе хиннача № 116 йолча говраш лелаеча совхозах яьй из. Кустанай яхача города 30 километр гаьна улл совхоз. Районе хьалха латтача боахамашта нийсса бокъонца кийчо яь дІадоладир совхозо бІаьстан балхаш.

Массехк ди хьалхагІа а дийнахьи буси цахаддаш декаш дар цу боахама йоккхийча аренашка кІоаргга оахам деш хиннача низ болча тракторий мотораш. Из тата хІанз а дац соцаш, цхьабакъда, хІанз цар текхадераш нохараш дац, лакха хьувкъам баккха лаьрхІа кийчдаьча дошув мо долча кІин фух йизза йола сеялкаш я.

Целинера бІаьстан балхаш эггара сихденнача цу саготача деношка шозза хила вийзар са цу боккхача боахама кхашка. БІарг ма кхоачча йолча шаьрача арарча совхоза кхашка эггара чІоагІатІа зелуш дар да ССКП XXII съезда гийна яьржача социалистически яхьо айдаь кхашкарча къахьегамхой балха хьинар.

Республикера беррига къахьегамхой санна дегаш гІоздаьнна бар совхоза къахьегамхой Никита Сергеевич Хрущёв Казахстане варах, юрта боахаме хьалха латтарий зональни совещанешка цо тийннача хьакъалерча хьехамех. Массане а кхетадеш да Целинни края укх шера хьалхашка латта доккха декхар — паччахьалкхенна 685—700 миллион пунт ялата дІалулга. Дог гІоздоаккх из сий дола декхар кхоачашде кийча болча наьха айденнача къахьегама хьинаро.

ЦІи хезача комбайнерах Ашаев Илеза Вахех кхийтар со совхозе. КІезиг-дукха эхь хеташ эздел долаш волча цун юхьо хьахойтар из къулбехьенгахьара саг хилар. Хила а хиннавар из цигара. Ваха ваьв 1930 шера курортни управлене совхозе — хІанз Нохч-ГІалгІай АССР Грозненски района шурий совхоз йолча юрта. Цига кхо класс йистеяьккхачул тІехьагІа цо цийшад Итум-Кхьала района Ленина цІерахча школе-интернате. Цига 6 класс йистеяьккхай. Вахий да Илез граждански тІем тІа хиннав, хІанз вай республике Ачхой-Мартана районе вахаш ва.

1944 шера денз Казахстана Кустанайски областа Затобольски районе бахаш хилар АшаевгІар. 1946 шу хьатІакхаччалца цига колхоза кхашка балхаш ду Вахас. 1946 шера Кустанайски районерча № 116 йолча говраш лелаеча заводе баха болх уж шоай дезалца. Цига 1947 шера трактористий курсаш чакх а яьхе, 1950 шерта кхаччалца трактор тІа болх бу Вахас. Ше трактириста говзал Іомаярах а трактор тІа шийна дика болх бе харах а кхоачамбаь Іац из. 1951 шера Ворошилова цІерах йола механизаце школа дика кхеташ чакх а яьккхе, цу хана денз комбайнер-механик волаш болх беш ва Ваха «Майкульский» яхача совхозе.

Цу тайпара я целинерча цу дикача къахьегамхочун лоацца язъяь биографи. Уж цун биографех дола хІамаш мара дац. Цхьабакъда, цун къахьегама вахар доккхийча гІулакхашца дувзаденна да. Хьинар долаш саг ва Ваха. Ишта оал цунах из мел вовзача наха, из гуш да цунна тийннача совгІатех. Трактористалла болх беш вар Ваха «1941—1945 шерашка Сийлахь-боккха Даьхен тІом лаьттача хана дика къахьегарах» яха медаль цунна еннача хана. Болх дика барах дуккхаза ахчан премеш а кхыдола маьхера совгІаташ а тийннад цунна совхозо. Иштта ший терко ярах кхы а дикагІа къахьега дог оттийт цун.

Боккха кхаъ хилар Вахийна 1956 шера ялаташ хьувкъадар духьа лаьцача социалистически яхье котало яьккха дикагІа вола комбайнер хиларах тарра Казахстана республикански Сийлен книжка тІа язваьв хьо аьнна шийна хьахезача.

1957 шера Ерригсоюзни юрта боахама Выставке дакъа лоацаш хилар Ваха, хІаьта цига медаль а елар цунна. Цу шера цхьаькха правительственни совгІат лу цунна — «Къахьегамца белгалваларах» яха медаль. Ший вахара чухь цІаккха дицлургдоацаш Вахий дег чу дижар из ди. Цу хана денз совхозе чІоагІа дукха веза Ваха.

1959 шера Кустанае юрта боахамеи заготовкайи профсоюза областной конференце делегаталла вохийт Ваха, хІаьта цига профсоюза обкома членалла а хорж. Цу шерре а хоаставеш совгІата грамота елар цунна совхозо цо декхараш тІехкхоачашдарах. 1960 шера Вахас дош делар ший комбайнаца 400 гектар ялат хьакха аьнна, хІаьта цо хьеккхар 490 гектар ялатеи 67,5 гектар дІа а ювш тІаювлача баьцийи. Ше денна дош массаза а иштта кхоачашду Вахас. Укх шера 1000 гектар ялата чуэца лаьрхІад цо. Ваха дог тийша ва из сийдола декхар ше кхоачашдергхиларах.

Комбайнер волча Вахас хІара шера ше ялаташ чуийца ма ваьллинге а, ший комбайн «салаІа» дІаоттаю, хІаьта ше кхыча балха тІа вода. ХІанз совхоза МТФ болх беш ва из. Цига ше воллашехьа а, комбайн тоаеш ва из укх шерара ялаташ чуэцача хана цо хадданза болх бергболаш.

Болх а дешар а вІаши дика тардеш леладу Вахас. Юртбоахама электрификацеи механизацеи техникуме заочно деша вагІа из хІанз.

ССКП ЦК январски Пленума решенеша дегаш ураоттадаь бола целинера миллионаш къахьегамхой оарцагІбаьннаб шоай йоккхий планаш кхоачашъе: лаьтта леладара культура кхы а лакхъе, семилетка кхоалагІча шера ялаташ хьувкъадара а целинерча йоккхийча торонех дІахо юрта боахам дегІабоалабе пайда эцара а йола планаш кхоачашъе. Дега дика хет цу боккхача болама юкъе хьинаре дакъа лоацаш цІи хеза комбайнер Ашаев Ваха санна бола вай нах хилар.

Сурта тІа: комбайнер Ашаев Ваха.

Тунеядцашца къовсам лоаттабара арадаьнна керда законаш

ССКП XXI-ча съезда решенешка белгалдаьхад вай мехка экономически культурнии гІулакхаш дегІадоагІаргдола наькъаш, белгалдаьд коммунистически общество хьалъяра саготагІа дола декхараш.

Советски халкъ дика кхоачашъеш доалл дІахо промышленностьи юрта боахами дегІабоалабара XXI-ча съездо оттаяь программа.

Цу тайппара дика кхоачашдеш латт советски наьха сакхетам лакхбара, коллективизма уйланца, къахьегам дукха безаргболча, юкъара декхар кхетадергдолча, коммунистически морала лакха принципаш нийсса кхоачашъергйолча уйланца керда саг хьалкхевара декхар а.

Цхьабакъда, вайна юкъерча нахах цхьадола дакъа хІанз а мукъадьннадац дІаяхача замах юхедисача вочча гІулакхех, советски халкъа новкъарле еш да из коммунизм хьалъяра. Вайна юкъе цхьабола нах ба социалистически общества законаш кхоачашде безам боацаш, общества ираза духьа цІена а хьаьнала а къахьега безам боацаш. Аттача гІолла общества чотах баха безам ба цар.

Советски халкъага йиш яц, уж цхьанна хІаманна даькъе боаца нах кхычар даьр дуаш бахийта а коммунизм хьалъеча вай халкъа царга новкъарле яйта а.

Вай мехкарча къахьегамхошта ловш хиларах дукха ха йоацаш СССР Лакхехьарча Совета Президиумо Указ арадаьккхад «Къаьстта кхераме болча зуламхошца лоаттабу къовсам чІоагІбара хьакъехьа», РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо Указаш арадаьхад «Обществана пайданерча къахьегама юстара бувлаш, обществана духьаларча накъаца къахьегамхой хьацарах бахача нахаца лоаттабу къовсам чІоагІбара хьакъехьеи» «Самогон даккхарахи кхы тайпа цІагІа доахаш дола корта бохо маларaш кийчдарахи бола бехктокхам чІоагІбара хьакъехьеи».

Паччахьалкхен органаштеи советски общественностаи тешаме герз лу цу законаша зуламашца а хІаьта иштта обществана пайданерча къахьегамца дакъа лаца безам боацача, коммунистически общество хьалъеча вай халкъа новкъарле еча нахаца а къовсам лоаттабара. Социализма сий долча принципо йоах: «Болх ца беча хІама а даац».

Укх денношка прокуратура органаша лаьцар Бараков яхаш цхьа саг. КІеззига ха яьккхай цо шура дІайиеча болх беш. Цу юкъа цо ийцад 105 эзар сом денна (къаьнара ахча) цІенош, лаьттан участке хьалдаьд цхьаькха а керда цІенош, «Волга» яха автомашина ийцай, ІалашъйьЙ цІагІа лоаттаю дика мебель, пианино, телевизор, приемник, холодильник, кхыйола хІамаш. Цул совгІа, сесага сберкнижка тІа диллад цо 60 эзар сом ахча.

Мичара денача ахчах ийцай Баракова уж еррига хІамаш? Цу хана цо бетта ийдеш хиннача 600 сом алапех мича ийяьй цо уж. Грозненски шурий заводе тайп-тайпарча наькъашца леч-къораш леладарал совгІа, автомашинашца базар еш а лийнна хиннав из.

Грознерча базарашка дукха хул тайп-тайпара открыткаш, каьхата кІувсаш, кхыйола, пайдана мел йоаца хІамаш йохкаш бола нах. Уж хІамаш кийчъеш кІеззига мара къа ца а хьегаш, Іалаьмате доккхий пайдаш ду цу наха.

Кхы царел толашагІа бац цар коммерчески юкъархой а. Наггахьа мара эца ца нийслуш йолча хІамашта лаьца очередаш, цу хІамашта язъяь мах дІабаланза йола талонаш ювхк цар, базарашка юртбоахама продукташ йохкара колхозаштеи совхозаштеи «новкъосталаш» ду, и. кх. дІ.

ЦІенощеи лаьттан участкашцеи еча базарах къа ца хьегаш пайдаш деш бола нах а нийслу вайна.

Курчалой яхача юрта вахача Ахматов Насухай вІаштІехьдаьлар бархІ цІенах латташ цІенош ший доллашехьа а, паччахьалкхен органашта харц документаш а денна, ший карарча гІулакхах пайда а ийца, Грозне цхьаькха цІа хьалде а 42000 сомах из дохка а. Уж гІулакхаш бахьан долаш Ахматов уголовни бехктокхаме озаш ва.

Ахматова леладаьрел башха дац Хрунцевас леладаь гІулакхаш а. Ший доалахьа ворхІ цІа дола цІенош доллашехьа а, шийгарча лаьттан даькъа тІа шийггара цхьаькха цІа хьалдаьд цо, хІаьта из цІа шин шереи ах шереи ательега маьхах дІа а денна, хІара бетта 1000 сом ахча ийдаьд цо цунах. Из цІа къахьегамца доацаш пайда баккхар духьа хьалдаь хиларах тарра хьа а даьккха, моттигерча советий фонде дІачудалара хьакъехьа дош гІоттадир прокураторо. Из иск судо могайир.

Лакхехьа дийцачох гуш да, тунеядций шо-шоай тайпаш хилар, цхьабакъда, цу массане а дагардар цаІ да — частни доалахье езилга, обществага шийгара хІама дІа ца кхоачийташ е мамогга кІезигагІа кхоачийташ, цунгара хІама дукхагІа хьаяккха а наьха хьацарах баха а безам хилар.

Кхы дІахо ла йиш йолаш дац наьха хьакъ даа гІертараша леладу гІулакхаш. Харцахьарча гІулакхашта духьала лоаттабеча къовсаме керттера моттиг лоацийт вай хьехам баларца нах тешабарга. Цхьабакъда, шийна баь хьехам дІаэца ца тугаш вар низагІа кхетаве веза.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указа тІа оттадаьд, ханага диллача а унахцІенонга диллача а болх а буларгболаш, цхьабакъда, конституце тІадожадаь из декхар кхоачашде безам боаца а къахьийга даьккхача рузкъах бахаш боаца а нах лаьрххІа царна аьнна къоастаяьча моттигашка баха дІабахийта а хІаьта цар къа ца хьегаш вІашагІтеха рузкъа царгара хьадаккха а йиш йолаш.

Из гІулакх дергдац, наьха хьацарах бахаш бола нах, оттаяьча хана чухь шоашта общественни организацешеи паччахьалкхен органашеи предупреждени яьчул тІехьагІа цІенача къахьегама наькъ тІа бовла ца тигача мара. Тунеядцаш гучабахар а царца дувзаденна дола гІулакхаш тахкар а милицеи прокуратураи органаша дергда шоашкарча материалашка гІолла а паччахьалкхени общественнии организацеша хьалхадаккхарахи гражданаша хьатийннача заявленеехи.

Материал хьежа яьнначул тІехьагІа прокурора санкци елча, къахьегамхой коллективага е халкъа судага ювцийта дІачулу.

Иштта ха дезаш да, форманна болх бераш а лоархІаш, гІулакхашка хьежача частнопредприниматель-ски болх е кхыйола законах йоаца промысел лелаеш болча наха а материал дІачуяла йиш хилар.

Халкъа суда е къахьегамхой коллектива бокъо я тунеядец 2 шерагара 5 шерага кхаччалца ха а теха, Іокхаьчача моттиге балха а вохийтаргволаш, къаьсттача моттиге ваха дІавахийта а къа ца хьегаш Іоадаь рузкъа цунгара хьадаккха а аьнна соцам бе.

Халкъа судо баь соцами районни (городской) къахьегамхой депутатий Советий исполнительни комитеташа чІоагІдаь къахьегамхой коллективо оттадаь приговори хувцаргдоацаш а кхы дувца ца дезаш а да.

Кхычахьа баха дІабахийтача моттигашка балха юстара бувлаш болча нахага исправительно-трудовой балхаш дайт, хІаьта нагахьа санна исправительно-трудовой балхаш а цар де ца туге набахта бахка ха тох царна, цул тІехьагІа Іобахийта техар яккха а еза.

Цхьабакъда, нагахьа санна кхычахьа ваха Іовахийтача саго ший гІулакхашца а къахьегамца а ше тоавеннилга хьахьокхе, из шийна техачох ах ха а яькха ваьлча, кхычахьа ваха дІавахийта аьнна техача ханах мукъавоалийт.

Тунеядцашта низ тІабахьаро вай общественностага йиш хулийт къахьегамца а социалистически доалахьенца а леладу харцахьара гІулакхаш дикагІа гучадаха.

Шерра хьехама болх а беш, керда закон нийсеи хадданзеи чакхдахаро тешшаме йиш хулийтаргья къахьегамхой чотах баха безам болча нахаца лира къовсам лоаттабе.

Х. МЕХТИЕВ,
Нохч-ГІалгІай АССР прокурора хьалхара заместитель, юстице советник.

ДИКАГІА ТОАБЕ БОЛХ

Ук деношка Грозне Нохч-ГІалгІай АССР культура болхлой республикански совещани хилар. ССКП ЦК январски Пленума соцамашцеи ССКП XXII-ча съезда кийчо ярцеи дувзаденна культура учрежденей декхараш дувцаш доклад йир совещане Нохч-ГІалгІай АССР культура министра В. А. Татаева. Цо белгалдаьккхар дІахо йодача хана юрта боахам дегІабоалабара юрта боахама къахьегамхошта ниийсса культура болхлоша а дакъа лаца дезилга.

Шерагара шерага дукхагІа хулаш латт республике культура учрежденеш. ХІанз Нохч-ГІалгІайчене болх беш 305 клуби культура Щеноши, миллионий маьха книжкаш чудолаш ворхІ бІаь гаргга библиотека, эзараш радиоточкаш, 10 культура университет, юртбоахам бовзара университет, иштта кхы учрежденеш я.

Укх тІеххьарча хана наха коммунистически кхетам балара, цар къахьегама коталонаш, дикагІбарий опыт дІайовзийтара доккха дакъа лоац культпросветучрежденей болхлоша.

Цхьабакъда, культпросветучрежденей болхлоша берригa болх лелабац ишта дика. ХІанз а къахьегамхоша хІара денна лоаттабеча къовсамца, вахарца бувзам болаш вІаштІехьбаьккхабац культпросветучрежденей болх. Дуккхача клубаша, культура Щеноша, библиотекаша лоаттабе боаггІача тайпара къовсам лоаттабац дІаяхача замах юхедиса во гІулакхаш леладеращца.

Геттара во лелабу из болх Наьсарен района ТІой-Юртарча культура ЩагІа. Цхьаккха агитбригада яц цига вІашатІъелла, тойтара агитаци лелаяц, балха план оттаяц, дукхагІа йолча хана культура ЩІа дІакъайла латташ хул. Во лелабу из болх Ачхой-Мартановски, Шалински, Надтеречни районни культурай Щеношка а. Кхы дуккха кхоачамбоацараш а белгалдир нов. Татаева.

Укх шера март бетта хиннача Нохч-ГІалгІай АССР художественни самодеятельноста кхоалагІча республикански хьажара итогаш ювцаш къамаьл дир совещане Нохч-ГІалгІай АССР культура министра заместитела Р. Ахматовас.

Республикански хьажаро хьахьекхар художественни самодеятельносте дакъа лоацачар укх шера дикка толамаш даьха хиннилга.

Цхьабакъда, художественни самодеятельноста балха юкъе кхоачамбоацараш а да. Масала, дукхагІа йолча коллективай репертуараца советски композиторий хІанзарча темаех йола произведенеш кІезига яр. Кхоачамболлаш яц производстве хьалха латтараши новатораши бувцаш йола произведенеш. Бе боаггІача тайпара баьбац самодеятельни художникий произведенеш гулъяра, иштта кхыбола болх а.

Щудухьа вай республикерча хІара культура ЩагІа, клубе массайолча хана промышленни а юртбоахама а производстве хьалхара моттигаш лелаерий опыт ювцаш художественни агитбригадаш хила еза. Бокъонца къовсам лоаттабе беза тунеядцашца, къаракъ мелача нахаца, лодырашца. Фермашка, кхашкарча станашка ССКП XXII-ча съезда сийна тІаийца социалистически декхараш кхоачашдара балхаш мишта ду хьежаш хила еза агитбригадаш. Съезд хьаеллалехьа массайола культучрежденеш керда концертни программа кийчъе декхарийла я.

Нов. Ахматовас художественни самодеятельноста а культпросветучрежденей а болх дІахо тоабе безилга белгалдаьккхар.

Цул тІехьагІа къамаьлаш дир совещане дакъа лоацаш хинначар. Нохч-ГІалгІай АССР Х. Нурадилова цІерахча театра театральни студерча учебни часта заведующе М. Ферманчука белгалдаьккхар, ССКП XXII съезда сийна дикача къахьегама толамца накъа дахара, халкъа творчества ЩІен болх дІахо йодача хана тоабара, вай республикера кагирхой юкъе а озаш жанрови секцеш хьаелла езилга, хІаьта цхьацайолча школашка дика опыт йолаш бола кулгалхой керте а оттабеш халхарий кружокаш хьайийлача пайдане хургдолга. Дукха моттигаш нийслу, аьлар ший къамаьлаца нов. Ферманчука, хІанз а самодеятельноста кулгалдеш опыт йоаца нах болаш. Цу гІулакха къаьстта терко тІаяхийта еза культура министерства болхлоша.

Урус-Мартановски района Гехински культура Щен заведующе нов. Асиева аьлар, ССКП ЦК январски Пленума решенеш кхоачашъяра агитационно-массови болх дика лелабу оаха. Дукха ха йоаццаш «Болх ца бечо, хІама даац» яхача темах хиннача сайренах чІоагІа пайда баьлар. Цига района юрта боахаме хьалхара моттигаш лелаерий опыт йийцар, тунеядцашта духьал къовсам лоаттабе безилга дІакхайкадир. ДІахо къамаьл дир Ножай-Юртовски районни культура Щен заведующе нов. Булгучева.

ЧІоагІа теркам тІабохийташ лелабу тха агитбригадо кхашка, фермашка болх беча наха юкъе агитационно-массови болх, аьлар цо. Цудухьа юртбоахама болхлой хьокхамаш а лакха да.

Культура учрежденешта шефски новкъостал доре бакъахьа лар.

Агитационно-массови болх, шоаш мишта лелабу дийцар Урус-Мартановски районни культура ЩІен заведующе нов. Эльбиева а.

Совещане къамаьл дир республика халкъа творчества Щен директора нов. Пяташа, ССКП Нохч-ГІалгІай обкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе нов. Александрова.

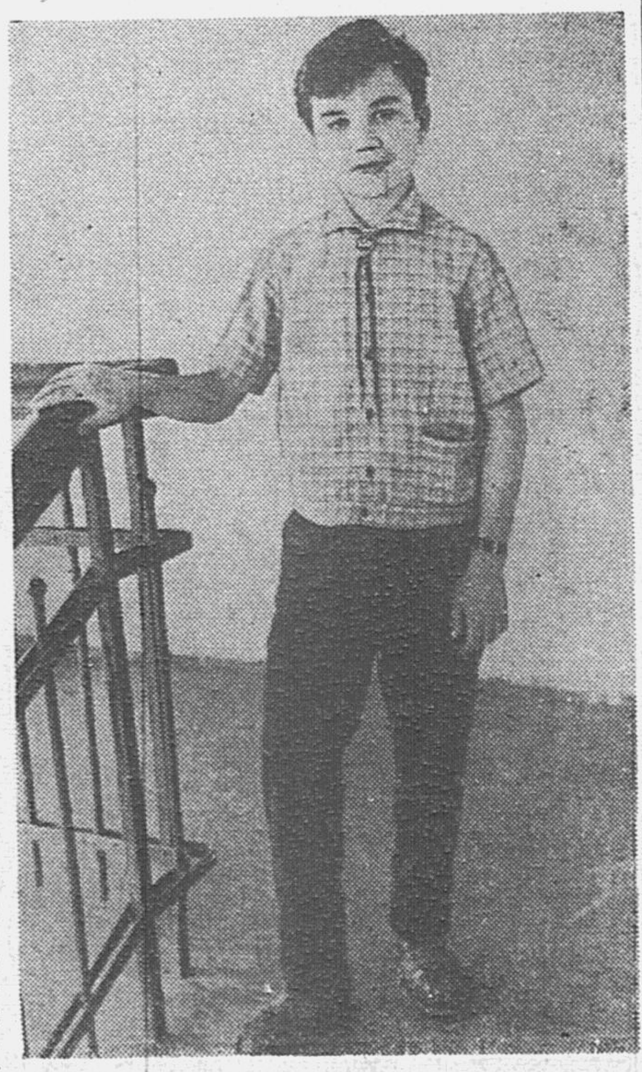
Совещани чакхйоалаш дІакхайкабир республикански кхоалагІча смотре хьалхара моттигаш яьхараш, хІаьта художественни самодеятельноста коллективашта дипломаши Сийлен грамоташи а елар.

Совещане гулбеннараша республика культура берригача болхлошка ССКП ЦК январски Пленума решенеш толамца кхоачашъяра, кьамсарча парте XXII-ча съезда сийленца накъа дахара хьинаре дакъа лаца аьнна кхайкарал дир.

Т. УЖАХОВА.

Адам шоана вовзаш ва

1960 шера Москве хургдолча хьажаре яха кийчлуш яр вай республикера самодеятельноста коллективаш. Республика районашкарча, Грознерча театрашка, культура Дворецашка, клубашка хьахьокхар шоай говзал самодеятельносте дакъа лоацаш хиннараша. Дукха яр цар программаца республикерча зрителашта дукха езаш номераш, къаьстта раьза хулар уж «ХІанз халхар дергда Республикански пионерий Дворецa халхара коллективо», аьнна концерт леладечо хьакхайкадича. ГІадбаха бахьан долаш хІамаш дукха гора царна халхар дІадоладелча. ЦаІ шоллагІчоа тІехьа воалаш кога бухьара а бувлаш сцена тІа гучалелхар зІамига артисташ.

Иштта чІоагІа раьза хулар зІамигача артистий халхара москвичаш а, тІехьагІа уж Москверча театрашка концерташ увттадеш болча хана. Борал ниийса, шаьра хиларца, кадай халхa валарца белгалвоалаш вар царна юкъе—13 шу даьнна Адам. Зрителашта дика дага воагІа из.

...Школе ваха ха йоацаш, зІамига волча хана, цІагІа Іомавелар Адам халхар де. Хелла, пандар лакха ховш йолча нанас йиш а локхаш Адама ший халхар дича, боккха салоІам хулар цІагІар бараштa, къаьстта даьна. «Халха вала ховш веце фу гІалгІа ва хьо ва а?», оалар цо Адама халхар дика вІаштІехь ца доалача хана.

Художественни самодеятельносте дакъа лаца волавелар Адам школе деша вахачул тІехьагІа. Эггара дукхагІа дезар цунна халхар.

Ха дІаяхар. Школьни художественни самодеятельносте эггара дикагІа дакъа лоацар хилар Адамах, лакхъелар цун говзал а.

Вай республикерча художественни самодеятельноста смотр Москве чакхъяьнначул тІехьагІа СССР Доккхача театра чуйоагІача Москверча хореографически училище деша вахийта лаьрхІар Адам. Йоккхача конкурсах дика чакхваьнначул тІехьагІа 9 шера деша дезаш йолча лакхерча классически отделене дІаийцар из.

Цхьа шу дІадаьннад Адам цига деша ваха, дика да цун дешара гІулакхаш.

Доккхача театре увттаеча спектаклашца дакъа лувц Адама. Укх шера май бетта «Джалиль» яхача опере берий халхаре массехказа дакъа лаьцар цо.

Республике а Москве а художественни самодеятельноста смотре дакъа лацарах Сийлен грамоташ тийннай Адама.

ХІанз Адам ахкан каникулех цІа а вена МагІалбике ший дай болча салоІаш ва.

С. СУЛТАНОВ.

КъорІей космоси

ДикагІа дола вахар бахьан, сердалои дикагІдари котдалара тІехьа дуккхача бІаьшерашка лоаттабу къовсами нийсхо хоарцонал котъяргхиларах а саго эггара тІехьа Іалама низашта доал дергхиларах а бола темаш бувцаш долча поэтически дувцараш тІеи халкъа багахбувцама тІеи тІехьенгара тІехьенга кхоачаш наха хьогаш дийцад сат космосе вахарах. ХІама ца эшшаш берригача халкъий багахбувцама тІеи фаьлташ тІеи дувц сага малейнге а сигал а вихьа, дерригача дуненна го боаккхаргболча «кІувсах - самолетах», ше-шегІа сигал дахача «дошо гІандах», сигал кхаччалца лакха «урагІбода бІоагІа» беш боахкача, бІаргцІацкъам тохача юкъа «бІаь шера баххьал бола никъ» беча легендарни турпалех цхьа хІама доацаш дувцац.

Сигалара «дарбан буц» якха, е наха бахача чІоагІа эша цІи я гІийртача, Іалaьмате дикача турпалий-титаний образаш а кхеллай халкъо. Царех ва этана древневавилонски поэма тІара турпал, антични Прометейна тара вола, гуржийн хІирийи къаьнарча эпоса тІа вувца легендарни Амирани (из цІи йолаш я эпос ше а), черсий, чергисхой, адыгей нарта дувцараш тІа бувца турпалаш.

Мел лакха хиларах, моллагІа а воацаш, кІезигача хІамах доккхал ца деча, машареи халкъа дикадар хилареи уйла йолча саго ираз лоаргхиларах йола уйла къаьтта а поэтически а хьахьекхай халкъа эпоса тІа.

Халкъа эпоса тІеи легенда тІеи бувцача титаний, турпалий образаш массаза а далла духьал къувсача наьха образаш хиннай. Дынои киназои дукха хьалха денз дІакхайкадаьд сигале даьлаш баха, Іаламал тІехболча «низа» къайле йола моттиг я, сат кхоачаргвоаца а цунна йийхка а йола аренаш я, аьнна.

Сага лоархІам лохбе, цун творчески хьаькъала паргІато ца яла гІерташ, сигале наха йийхка я аьнад ислама а. Ислама дезача книжка тІа — къорІа тІа яхачох, аллахІа дІа-юха хьовш доаца Лаьтта а кхелла, цу тІа цаІ шоллагІчоа тІахургйолаш ворхІ сигале яьй, цар тІа бода лоамий а буллаш. Цхьабакъда, нах тІакхоачаргболаш бац из: «Царга бий-теш сигала бода лоамий, цига фу дувц хьажа ладувгІаргдолаш?» (къорІа 52 сура, 38 аят). ШайтІех а а санна, нахах а сигаленаш лораю даьла бІыно. «ЛадувгІа веначоа цу сахьата цІера ала тІатох» (72 сура, 9 аят); царна «тІаккхув мотт боахаш къеста сийрда ала» (15 сура, 18 аят).

КъорІа тІа яхачох, сага бийхкача лоаме латІаш тІа гІолла малейкаши саи из (даьла) волча урагІдолх шовзткъе итт эзар шу ха чулоацача цхьан дийнахь (70 сура, 3-и 4-и аяташ). Бусалба дына дувцараша яхачох, цу лоаме тІа гІолла ворхІ сигаленах а ваьнна, аллахІ тІаволча Іарша вахав пайхамар Мухьаммад а.

КъорІа тІа дувцачоа духьал а долаш, (70 сура, 4 аят), бусалба дына легендаша яхачох, «шовзткъеи итт эзар шу ха лоаца ди» а ца эшаш, массехказа бІарга цІацкъамаш тоха ха мара эшанзар цунна цига ваха.

Цу легендаш тІа дувц ах бийса яьлча Жабраила малейка сома а ваькха, Іалaьмате чехкача хана фантастически Буракъаца (Іарбий меттала къегаш, сета тІоа) Маккара ваьнна Иерусалиме а ваха; цигара цу лоаме тІа тІолла ворхІ сигаленах а ваьнна, аллахІа Іарше а хинна, цигара цІавенав Мухьаммад; из никъ цо беш, из вижа илла цун мотт шелбаланза а хиннаб, ер водаш хаьнара яьнначa кхаьба чура хий Іодаха даланза а хиннад. Цу хана Иерусалимерча лоаман кхера ас - Сахре яхача безача берда йисте, ший Буракъ дІа а йийхка, цо ламаз даьд из Іарше хиларца дувзаденна сигалара из волча баьхкача берригача пайхамарий синошцеи, Идриси Іисеи яхача пайхамаращцеи (исламо а лоархІаш вола керaста дына тІа вувца Иисус Христос).

Бусалба дына керте латтараша яхачох, из моллагІа боаца никъ безбеш деза ди оттадаьд исламо. Раджаб яхача бетта 27 ди да из, вешта аьлча раджаб-байрам.

Мухьаммада баьча наькъах йола легенда хьахиннай юкъера бІаьшереш долалуча хана даьлашеи безача нахеи «беш хиннача наькъах» е уж сигал ухаш хиларах долча, е дала, даьлаша шоаш лаьтта боссийтаращца еча тамашерча «совещанеех» е беседех долча дувцараштa тІагІолла. Бусалба дына цувцараш тІа къаьстта моттиг лоац Иерусалимерча ас-Сахре яхача кхеран безача берда йисте Мухьаммада даьча ламазо.

Пайхамараша сигал беча наькъах, е цар деча тамашерча хІамаех долча дувцараштa критика еш хиннай ширача ханашка а. Из къайла дохьаденнадац 7-ча бІаьшере оттадаьча къорІана. КъорІа оттадаь автораш эгІаза ух аллахІа ды кхайкабе вайтача пайхамарах йолча притчех «дукха нах» тешац, яхаш. Шоай лоІаме уйла еш болча цу наха яьхад: «Тхона Іа лаьттагІара хьаст бакхкалца, е хьа пальмайи комсийи беш а хинна, цу чу Іа аьннача гІолла хих диза тоатолаш Іодоладаллалца, е хьайна дага доаллача тайпара, тхона Іа сигалара чІегилг (метеорит) тІакхоссалца, е даьла а малейкаш а цхьана Іа тхона хьатІадоаладалца, е хьа дошоца кхьала цІенош хиллалца хьох тешаргдац тхо; е хьо сигал вахарах а тешаргдац тхо, Іа сигалара оаха дешарг а долаш йоазув далца» (17 сура, 91—94 аяташ).

Дына керте латтарашта иштта духьале еш моттигаш тІехьагІа а хиннай. Юкъерча бІаьшерашка Ислама шиита лостама чу оттадаьд Мухьаммада ший дегІо а ца беш, цун сино, тІанахьа баьб из никъ, аьнна. ТІаккха ислама вож лостам — сунна духьал яьннай цо дувцачоа. Даьлах бола хьехам беш хиннача Ялчитул - оглы Таджуддина (Казань, 1850) белгалдаьхад, пайхамар ше сигал вахав, яхаш, бусалба дын даьлах хьехам луш хиннача цу саго яьхад, «хьона тІехьабаьннача наха юкъерча воккхача виъ Іилмахочун» синош сигал да, яхаш даьлагара хезад Мухьаммада, дала аьннад цунга царех хІара вар мича вергва а малагІа цІи йолаш хургва а. Цу басне тІа дувцачох, сигала цу хана пайхамара хьалхашка эттад «пхи бІаь шу даьлча варгволча бусалбай мистически (суфийски ордена накъшабандий Бахьауддина са, кх. д. а. «Хьол тІехьагІа, са лаьша сона гІулакх дергда цу виъ хьехархочо яххача тайпара», аьннад цунга аллахІа.

Кховзткъеи итт кхоллара тІехьашка йолча ворхІ сигалеи аллахІа Іаршеи Мухьаммада баьча наькъах долча цына дувцар тІа ювц цу ханарча наьха шоашта гонахьарча дуненах хинна уйлаши кхетами. ВорхІ сигаленахи кІувс санна долча, цу тІарча, лоамаша хьаллаьца латтача шаьрача Лаьттахи къорІа тІа мадувцара (16 сура, 15 аят) дар из. 7 бІаьшере тІаккхаччалца йолча хана Іилмано Іоадаьчоа духьал лаьттад къорІа берригача ший чулоацамца. Китае, Инде, Египте, Греце Іилманеи культуранеи карагІдаьннараш меттел къулбехьени къилбаседени Іарбий ширача паччахьалкхенашка къорІа арадала дуккха ха хьалха хиннараш а цу тІа дувцаш корадоагІаргдац. Іилма дегІадарца гучадьлар къорІа тІа дуненах а цунца дувзаденна Мухьаммада бийсан баьча наькъах а къорІа тІа дувцараш дизза харц хилар, уж фаьлгаш хилар. 9 бІаьшере йистейоалаш, 10 бІаьшере йолалуш гІорваьннача Іарбий математики астрономи волча аль - Баттане яздаьд: «Лаьтта герга да, цун центр сиглен сферана юкъе я цунна гонахь фо да; зодиака хьаракий орбитаца нийсдича, тІадама хьисапе зІамига да из», яхаш. ХІаьта, Мухьаммада аьннад, яхаш, «Лаьтта истара муІаш тІа латт, уст чкъаьран тІа латт, чкъаьра хила ба, хий феца да, фо тІоадалца да...» яхаш дийцача цу хана чухь даьлах бола хьехам беш хиннача Ибн-аль-Факиха яьхачох тийшабац хІама довзара тІера бола нах.

Исламо дуненах беча хьехама духьалара бокъонца а йизза а йола критика массаза а духьал лаьттай, моллагІча а, дына дуненах дог диллача уйлашта. Бусалба дына керте латтараша, Мухьаммада аьннад яхаш, масала, касткаста дийцад: «Нагахь санна сона ховр, шоана ховре, велавалара оамал йиц а енна, дуккха делхаргдар шо», яхаш. Мухьаммада дийцад яхаш хьадоагІача, бусалба дына 16-ча бІаьшере «Кырк сюаль» яхача («Шовзткъа хаттар») сочинене тІа дувцачох, аллахІа вайта Фурати ворхІлагІча сигален тІа ваьлча, цига цунна хезад алхха «велхари гІийла узами». «Кырк сюаль» тІа цунах йоах, бусалбаша «даьча къиноех» делха, «Мухьаммада тІехьабараштa» цар даьча къиноех даьлагара гештдар деха дукха малейкаш да уж.

Цу фаьлго де лаьрхІар дика кхоачашдеш да: цунга гІолла моллаш гІийртаб шоашта тІалаттача низІоткъамаи шоай хьакъ дуаш хиларaи духьал бола нах юхатоха, социальни бокъонаш бахьан, сага бокъонца хила доагІа вахар бахьан халкъо лоаттабу къовсам бохабе. Цунца дашха доагІаш ца бусалба дына керте латтараш ислама фаьлгаш, хьехамаш, легендаш кердача заман хьалашка хьежжа нийсъе гІерташ хилар а.

Іилмо нах цецбоахаш йола говзалаш гучаяьхача, техника Іалaьмате чІоагІа дегІаенача хана суннана керте латтараша мийраджа дешаш ца дашхари цу хьакъехьа шиитаща ца къувсари толашагІа лерхІ. Шиитий легендаша яххача тайпара, цар хІанз ларде лувц, Мухьаммад сигала никъ бе водача бус цунца цхьан метта иллача щун зІамагІа йолча сесага Іайше аьннад яха е дешаш: «Дала вайтачун дегІ дІадахадацар, бийсан никъ баьр цун са дар». Адамаша мел даьр хьалхехьа аллахІа ховши цо къоастадаьи да, яхаш, даьлах бола хьехам беча хІанзарча Мухьаммад Хусейн Хайкал «Мухьаммада вахар» яхача пхелагІча издане тІа («Хайнат Мухьаммад», Каир, 1952) язду, дала цу бус магнитически тар теха Мухьаммад тхьовса а ваь, телевизионни передача хьисапера гаьннара доагІа хІамаш дІахьекхад, яхаш. «Нагахь санна эфира талгІеша сурт хьа а хьокхе, оаз хьа а хозийте, тІаккха дуненах а къемата денах а бола хьехам ше вайтачунга дІакхачийта ший карарча къайлатІарча духовнии физически низех хийцца пайда ийца хинна хила тарлургда даьла йоах цо.

Бусалбай мистически поэти даьлах бола хьехам бери волча Феридаддин Аттара 13-ча бІаьшере хиннача «сий долаш» бахкийтача наьха вахарах («Тазкират уль-ауилийа») долчча йоазон тІа яздаьд «Бакъдар тучадаьлча хьаькъал тІехьашка доал», яхаш. Уж дешаш эггара хьалха Аттара аьннадац. Аттарал дуккха хьалхагІа ваьхача (160—222) кераста дына даьлах бола хьехам беш хиннача Тертуллиана аьннад: «Теш со, хІана аьлча фуд ца ховр доландаь». Цу формулаш тІа даьлах бола хьехам бераш гІерт хьаькъали наха ховри дына карадерзаде, даьлах болча хьехама Іилма лоал оттаде.

Малхбузехьа меттел Малхбоалехьа а духовни инквизиций цІераш яьгалга дика ховш ма дий. Светски а духовни а лакхера Іаьдал ший бе доаллаш хинна халифа деннача приказах 1160 шера Халифата столице Багдаде наха гучча доагадаьд эггара а вокхагІа волча Іилмахочун Абу-Али Ибн-сина (Авиценна) цІи хеза дола энциклопеди. 1449 шера бусалба дына керте латтарашеи феодалашеи вІашагІа а делла, тийшабалхах вийр обсерватори яь а «Керда астрономически таблицаш» оттаяь а вола узбекий воккха астрономи математики хинна Улугбек.

Цхьабакъда, йийттача цІераштеи даьча Іазапаштеи маганзар прогресс юхатоха. Дынцеи тІехьайисача уйлашцеи цІаккха тарлургдоаца Іилмеи говзали дегІа а йоалаеш, адамаш дІахьалхашка ихад. Бакъда Іилма лоархІам кІезигбеи из харцдеи гІертилга цІаккха а сацитадац дына керте латтараша. Шоашта Іилма карадерзаде ца моге а, цунна тарбала гІерт уж. Бусалба дына керте латтарашта цу хьакъехьа новкъостал де кийча ба колонизатораш, исламо, моллагІча кхыча дыно а санна, прогрессана новкъарле юдаь, нах энжи а тІехьабиса а цо лоаттабендаь. Кердача хано дІадехараша маяххара мирадж «барта доаладе «гІерташ», Мухьаммада сигал водаш баь никъ—из патологически лоаттама, лазар кхетарах бІарга дайна хІама, и. кх. д. да яха «теореш» оттадаьд буржуазни востоковедаша.

ХІанз, советски Іилмои техникои эггара хьалха сат космосе вахийтача хана, дына керте латтараш корзагІбаьннаб шоай ираз хьадераш нах болга, материальни а духовни а ганзаш хьаераш даьла а воацаш дуккхача наха дІаховш латтандаь.

Іилманцеи говзалцеи кийчвеннача саго эшаргйоацаш духьаленаш яц хІанз, из тІаваргвоацаш лакхаленаш яц. Жабраил малейк «латта» моттиг я (макам), эггара хьалхарча «сага» Адама, «дерригача дунен тІа хий эттача хана» цунах кІалхара ваьннача Нухьа «кашмаш» да, яхаш дына керте латтараша хьахьувкхаш дунен тІа хІанз а моттигаш яле а, цхьабакъда цу «езача» моттигашта хьалхашка, сона бІаргадайначох, дуккхача наха кхетаду дыно дагалийца уж хІамаш нах энжи баха, тувлабе, къизагІча тайпара уж Іехабе даь хиларах.

ГІайгІан, саготон уйла, хІамах дог диллар массаза а хийра хиннад халкъа. Сигленга хьалхьежача, наха цига гучадоалаш хиннад цына фаьлгаш тІа дувца малейкий делхари тІайгІан узами а боацаш, бІарг гІадбуга а вахача новкъостал ду а седкъий.

ТкъоалагІа йола бІаьшере ахане тІехъяьлча даха вай да космосе, сигал ваха саг, советски саг, ткъаь ворхІ шу дола пилот космонавт Юрий Алексеевич Гагарин юхавара ираз дола тешаш. Цунна эггара хьалха бІаргадайнад дерригa лаьтта, Малха, Бетта, седкъашта массарел а гаргагІа хиннав из. Іалaьмате йоккха, дог гІоздоаккха Вселенне хозал гучаяьннай сага.

«Ший сердала гаммага диллача вІалла дийца даргдоацаш коза да сурт»,— йоах Юрий Гагарина. Цунца цхьана хьалхарча космонавта дизза бакъдир сийлахь-воккхача Іилмахочун К. Э. Циолковске книжкаш тІа зІамига волаш дийшар.

«Со чІоагІа цецваьннав вай Іалaьмате дикача Іилмахочоа сона хІанзза бІаргадайнар, со хьежар хьалхехьа а ше мадарра довзаш хиларах»— аьлар Юрий Алексеевича корреспонденташка.

Космосе гІолла дуненна гонахьа го баккхар — коммунизм хьалъеш доаллача мехка кортамукъа долча халкъа хьаькъала фу дулургда дерригача дуненга дІахьоккхаш дола даь Іилман денал дола гІулакх да. Из каратІдаьнна сийлахь-доккха гІулакх бІаьшерашка дахаргда, Іилмаи прогрессаи керда толамаш даха наьха дог ура а увттадеш.

(1961 ш. № 5 йолча «Іилмеи дыи» яхача журнала тІара).

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Доазол дехьара

ВІашагІкхетарга сатувсаш

ВЕНА, 31 май. (ТАСС). Вене Бальхаузплацерча австрийски правительства резиденце, Австрерча советскии американскии посольствашка, «кепайоазон центр» а хинна латтача Хофбург яхача венски двореце, Н. С. Хрущеви Дж. Кеннедии тІазцара еш йола кийчо йисте йоалаш латт.

Боккхийча хььшашка хьежаш я Вена.

Эггара дукхагІа дІадаржаш долча «Курир» яхача газето кепа теха арадаьхад шин правительствана керте латтараш вІашагІкхетаргхилара хьакъехьа ше Вене бахача нахага даьча хаттарех хиннараш.

«Венцаша тийннача жопашкара гуш дар цу вІашагІкхетарга сатувсаш а цунах дош ца хеташ а бола нах хилар. Цхьабакъда, шоай дег чухь уж массава а сатувсаш ва паччахьалкхен ши деятель шоаш шиъ вІашагІкхетаро кхохкам кІаьдберг-хиларга».

«Курир» яхача газето кепа теха арадаьхача жопех цхьадараш ераш да.

Типографе болхло волча Вильгельм Веселе ше деннача жопа тІа белгалду, цу вІашагІкхетаро США-неи Советски Союзаи юкъера гІулакхаш тоадергхиларга дог доахаш ше хилар.

ЦІи хеза йолча венски артистка Л. Степанека аьлар, паччахьалкхений шин деятела юкъе къаьстта бувзам тоссабалара боккха лоархІам а бу ше, хІаьта Н. С. Хрущеви Дж. Кеннедии Вене вІашагІкхетарг хиларах доккхал деш а я со.

Австрийски промышленникий объединене председатель волча Франц Майер-Гунтхофа аьлар: «Дуне хІалакдеш бола дунен ши тІом ший дерригача гІулакхашца бІаргабайнача тІехьен викал се хиларах тарра, аз дег тІара къоабалдеш да Вене вІашагІкхетаргхилар. Промышленни гІозарий викал се хиларах тарра къоабалду аз из вІашагІкхетаргхилар, хІана аьлча «шийла тІом» дІабаьнначул тІехьагІа кхохкам кІаьдлургхиларга дог даха йиш хулийт цо.

Цу жопаша хьахьокх венцаша укх деношка еш йола уйлаш а Н. С. Хрущеви Д. Кеннедии вІашагІкхетарах фу хиларга дог доах а.

Преторера „республикански маскарад“

ЛОНДОН, 1 июнь. (ТАСС). Селхан бийса юкъе яхача хана республика я аьнна лаьрххІа дІакхайкайир Къулбехьен-Африкански Союз, берригa доал дераш кІай бараш а болаш.

Дешаш къоастаде вІашагІкхийттарий гІулакх ца толхадар духьа хоам бу Рейтер яхача агентства, полице хьалххагІе а «ІоцІенйир Претори сакъердаш лелача африканцех, дерригача цІеношка чухьежар, бахача нахага хоаттамаш дир».

ЮАС-а дуккха нах юкъе болча африкански партештеи общественни организацештеи чІоаггІа новкъа да «республика» дІакхайкаяр, къулбехьенафрикански расисташа тийшача балхаца вІашагІделла энжий гІулакх из хиларах тарра. Эггара кІезигагІа йола наьха хила еза бокъонаш а йоацаш болча, массаза а мехка баьхача нахаца кхы къар ца луш ший сий доаца расизмаи апартеидаи политика лелаю Фервурда правительства.

ХІанз цунна духьала ЮАС-а городашка йоккхий демонстрацеши митингаши ю африканцаша.

Кхерамзлен Совет хьаелла

НЬЮ-ЙОРК, 1 июнь. (ТАСС). ООН-а юкъебоагІача 42 мехко (Азереи Африкереи шовзткъе цаІ мохки Югославии) селхан Кхерамзлен Совета председателага письмо дахьийтад. Цу тІа йоах, Ангола яхача португальски колонера гІулакхаш дувцаргдолаш сихха Кхерамзлен Совет вІашагІтоха. Письмо тІа белгалду, тІема низаца Ангола халкъо лоаттабу къовсам тоІабар, цун политически бокъонехи ший лоІаме яхара йолча цун бокъонехи из яккхар ООН-а Уставаи Ангола хьакъехьа оттаяьча Генеральни Ассамблея резолюценеи духьала хилар а дунен халкъашта юкъерча Машараи Кхерамзленнеи цІенхаштта кхерам тІатоссаш хилар а.

„АФРИКА ТАХАН“

Телеграфо, радиос, газеташа хІара денна хоамаш ду Африка халкъаша лоаттабеча кортамукъален къовсама хьакъехьа. Іаьржача континента политически карта тІа гучаювл политическии экономическии шоай лоІаме хулга чІоагІдеча наькъа тІа нийслуча йоккхийча халонашта духьал увтта езаш хула керда паччахьалкхенаш. Цхьабакъда, Африка халкъаш цхьаь дац колонизаторашта духьала цар лоаттабеча сий долча къовсаме. Цар гІулакх къоабалдеш а хьаллоацаш а ба советски нах, машар безаш долча дерригача мехкашкара къахьегамхой.

Африкански халкъа вахар довзарца наьха чІоагІа безам хилара лоархІам беш, госполитиздато лаьрхІад «Африка тахан» яхача доккха доацача книжкай къаьстта сери арацеха. Цар автораша — африкански континенте хиннача советски корреспонденташа, очерка хьисапе дувц дукха ха йоацаш шоай кортамукъале яьккхача паччахьалкхенашкарча халкъий вахарах, колониальни лоалах мукъа довлар духьа Африка кхыча халкъаша лоаттабеча турпалерча къовсамах.

Цу серецара хьалха арадаьннача книжкаех цаІ да «Эфиопия — гора ца этта мохк» яха А. Абрамова книжка. Наькъа воагІаш журналиста яь белгалонаш я уж. Цар тІа дувц вайца доттагІал дола къаьнара Африка паччахьалкхе тахан мишта ях, дуккхача бІаьшерашка лоаттабаьча бирсача къовсаме цун халкъо ший кортамукъале мишта яьккхай.

1957 шера март бетта Аккре парламент чуйолча цІенош тІа урагІъегІар кортамукъача Ганай паччахьалкхен байракх. Цу хана денз дІадоладелар гански халкъа керда вахар. Цу африкански республико юххьанца даьхача толамий а из ше дегІаухача наькъа тІа цунна нийслуча халоний а хьакъехьа дувц «Гана яхача республике» яхача О. Орестова брошюра тІа. Из дешаш вола саг уйлашца цу гаьнарча мехка вуг книжка, цун хинна, долаш дола, хургдола вахар довзийт.

«— Іуйра дика хийла хьа, Африка!» — яхаш да цунен халкъашта юкъерча гІулакхий хьакъехьа яздеш волча журналиста Н. Прожогина яздаь книжка. Цо довзийт египтяний, сомалийций, мальташий вахар, къовсам, дІахо цар сатувсаш дола гІулакхаш. Дог тохадолийташ дола вай деношкарча Африка, кортамукъаленга йодача Африка сурт духьалъотт из книжка дешачоа. Къаьстта дика яздаь да Сомали яхача республиках дола дувцар. Цунца хьахьокх малхбузехьарча «цивилизатораша» Іувдаш а довхаш а хиннача мехкашкара экономически хала хьал, империалисташа цахаддаш леладу бІеха гІулакхаш, сихха дегІабоагІаш латта африкански халкъий сакхетам.

Укх гарггарча деношка арадаргда «Конгой хала денош» яха, дуккхача хана цу къонача африкански республике хиннача Л. Володинеи О. Орестовеи яздаь книжка. Автораша язду империалисташа Конгона духьала вІашагІбеллача тийшача балхахи агрессехи, колонизаторашеи цар марионеткашеи вІашагІа а кхийтта атакаш еш болча цу мехкарча политически халача хьалах, Хаммаршельда леладеча зуламерча гІулакхех. Боккхача безамца вувц Африка кура воІ Патрис Лумумба а цун соратникаш а, ший мехка кортамукъалеи цхьоагІои бахьан долаш конголезски халкъо лоаттабу нийсхон къовсам.

«Африка тахан» яхача книжкай серена юкъе сурташ да. Уж дуккхача наха лаьрхІа а дуккхача тиражаца арадувлаш а да.

(ТАСС).

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цІерахча кинотеатре
Йоккха зал — **«Баха баьраш».**
Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.
ЗІамига зал № 1 — **«ЦІена сигале».**
Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.
ЗІамига зал № 2 — Берий сеанс — **«ДоттагІийи новкъостийи».**
Долалу: 9, 11.
«Сигале йита йолх морхаш».
Долалу: 1, 3, 5, 7, 9.
ЗІамига зал № 3 — Берий сеанс — **«Советий Іаьдал бахьан».**
Долалу: 9.15, 11.15.
«Сигале йита йолх морхаш».
Долалу: 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15.
5-ча июне денз йоккхача зале керда широкоэкранни фильм **«Алешкина безам».**

«РОДИНА» яхача кинотеатре
Берий сеанс — **«ЦІе галстук».**
Долалу: Іуйрийна 9 сахьат даьлча.
«Асфальт йистейоалача».
Долалу: 10.50. 4.20, 7.50, 9.40.
«Баха баьраш».
Долалу: 12.40, 2.30, 6.
5-ча июне денз керда широкоэкранни фильм.
«Алешкина безам».

Город Грозне, Революце проспектах, № 24 йолча цІеношка, 33-ча квартире яхача Мая Георгиевна **Цатуровас** суде дувца дІачуденнад город Грозне, Окружной улицах, № 48 йолча цІеношка вахача Юрий Мартиросович **Арутюновгара** ше хьаяларах дола дош.

Дош дувцаргда Октябрьски района халкъа суде.

РЕДАКЦГ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 15. Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретарг — 2-45-48, партийни вахареи, экономикаи, письмойн отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 15. Телефоны: 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.
1918 шерарча 11-ча августа цІерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3. Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ02074 Заказ № 3175